



Toekomstvisie voor de tuin bij

# Huis Haanwijk

te Sint-Michielsgestel

**SB4**



BUREAU VOOR HISTORISCHE  
TUINEN, PARKEN EN LANDSCHAPPEN



---

Toekomstvisie voor de tuin bij

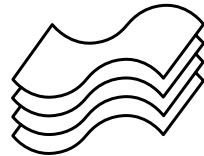
# Huis Haanwijk

te Sint-Michielsgestel

Opdrachtgever:



**SB4**



**BUREAU VOOR HISTORISCHE  
TUINEN, PARKEN EN LANDSCHAPPEN**

---





## Colofon

© 2013, SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen te Wageningen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier of digitaal, zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever, in overleg met SB4. In geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoelde document, is het noodzakelijk om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met SB4 of andere partijen.

De afbeeldingen in dit rapport zijn in 2012-2013 gemaakt door SB4, tenzij de bronvermelding anders aangeeft.

Tekst en opmaak: SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen  
ir. C.H.P.M. van Dam, ir. E.M.J. Blok  
Costerweg 1-N  
6702 AA Wageningen  
[www.sb4.nl](http://www.sb4.nl)

Projectnummer: 7970

Opdrachtgever: Stichting Het Noordbrabants Landschap  
Contactpersonen: A. Simons (projectleider), M. Fliervoet (districtbeheerder), T. Quekel (terreinbeheerder)



Versie: eindconcept, 28 mei 2013.

Voorkant rapport: De berceau in de tuin van Haanwijk

Achterkant rapport: Impressie van de 18e eeuwse situatie op basis van kaarten uit 1769.



**INHOUD.**

|                                                               |    |                                                                                                                |    |
|---------------------------------------------------------------|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| INLEIDING                                                     | 5  | 6. PLAN VAN AANPAK                                                                                             | 41 |
| 1. KORTE INTRODUCTIE                                          | 7  | 6.1. Uitwerking algemeen                                                                                       | 41 |
| Situering                                                     | 7  | <i>Paden</i>                                                                                                   | 41 |
| Begrenzing van het plangebied                                 | 7  | <i>Beplanting</i>                                                                                              | 41 |
| Gebruik en eigendom                                           | 7  | <i>Water</i>                                                                                                   | 43 |
| Fysische geografie                                            | 9  | <i>Entrees en hekwerken</i>                                                                                    | 43 |
| Status                                                        | 9  | <i>Meubilair</i>                                                                                               | 43 |
| 2. ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS VAN DE BUITENPLAATS              | 11 | 6.2. Uitwerking deelgebieden                                                                                   | 45 |
| Voorgeschiedenis en ontstaan van de buitenplaats              | 11 | 1. <i>Bebouwing, erf en voorplein</i>                                                                          | 45 |
| Continuïteit in eigendom en inrichting (1650-1984)            | 13 | 2. <i>Berceautuin</i>                                                                                          | 47 |
| Beheer door het Brabants Landschap (vanaf 1984)               | 21 | 3. <i>Vijvertuin</i>                                                                                           | 49 |
| 3. TUINHISTORISCHE EN LANDSCHAP-<br>ARCHITECTONISCHE ASPECTEN | 23 | 4. <i>Moestuin en weide</i>                                                                                    | 51 |
| De oorspronkelijke tuinaanleg                                 | 23 | 5. <i>Omgeving</i>                                                                                             | 53 |
| Kenmerken                                                     | 23 | BRONNEN                                                                                                        | 55 |
| Latere wijzigingen en toevoegingen                            | 25 | BIJLAGEN                                                                                                       | 57 |
| De huidige tuin                                               | 27 | ( <i>Eigendomsgeschiedenis, uittreksels uit het monumentenregister, historische kaarten en afbeeldingen</i> ). |    |
| 4. WAARDESTELLING                                             | 29 |                                                                                                                |    |
| 5. VISIE OP HOOFDLIJNEN                                       | 33 |                                                                                                                |    |
| Wensen vanuit de eigenaar en erfpachter                       | 33 |                                                                                                                |    |
| Visie                                                         | 33 |                                                                                                                |    |
| Strategie                                                     | 35 |                                                                                                                |    |
| Streefbeeld tuin                                              | 35 |                                                                                                                |    |
| Advies voor verbetering van de omgeving                       | 37 |                                                                                                                |    |



## INLEIDING.

Tussen Sint-Michielsgestel, Vught en 's-Hertogenbosch ligt temidden van de landerijen de kern van het historische landgoed Haanwijk, waarvan de oorsprong van de huidige verschijningsvorm ligt in het midden van de 17e eeuw, wanneer Jacob Sweerts eigenaar wordt. Het hoofdhuis ligt tussen de Venstraat en een lange platanenlaan richting Halder en grenst aan diverse bijgebouwen, waar thans een theeschenkerij en woningen in gevestigd zijn. Ten oosten van het huis ligt een in omvang bescheiden, omsloten tuin met oude loofgang, oranjerie en ovale vijver. Vanaf 1984 is Stichting Het Noordbrabants Landschap eigenaar van het circa 106 hectare omvattende landgoed.

Vanwege de enigszins versleten staat van de tuin, is behoefte aan een gezamenlijke toekomstvisie, waarbij geleidelijk naar het opknappen van de tuin wordt gewerkt. Hierbij zijn de historische situatie en sfeer van Haanwijk, alsmede de huidige gebruiks- en beheermogelijkheden uitgangspunt. Het in beeld krijgen van de cultuur- en tuinhistorische aspecten van Haanwijk vormen daarom een integraal onderdeel van de visie.

SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen is gevraagd dit integrale streefbeeld voor het park te schetsen. Vanuit het Brabants Landschap werd het opstellen van voorliggende toekomstvisie aangestuurd en begeleid door Arjen Simons, Theo Quekel en Martijn Fliervoet. Vanwege de nauwe betrokkenheid is telkens afgestemd met de heer Bert Bink. Er is dankbaar gebruik gemaakt van zijn onuitputtelijke kennis van de historie van Haanwijk en zijn gastvriendelijkheid.

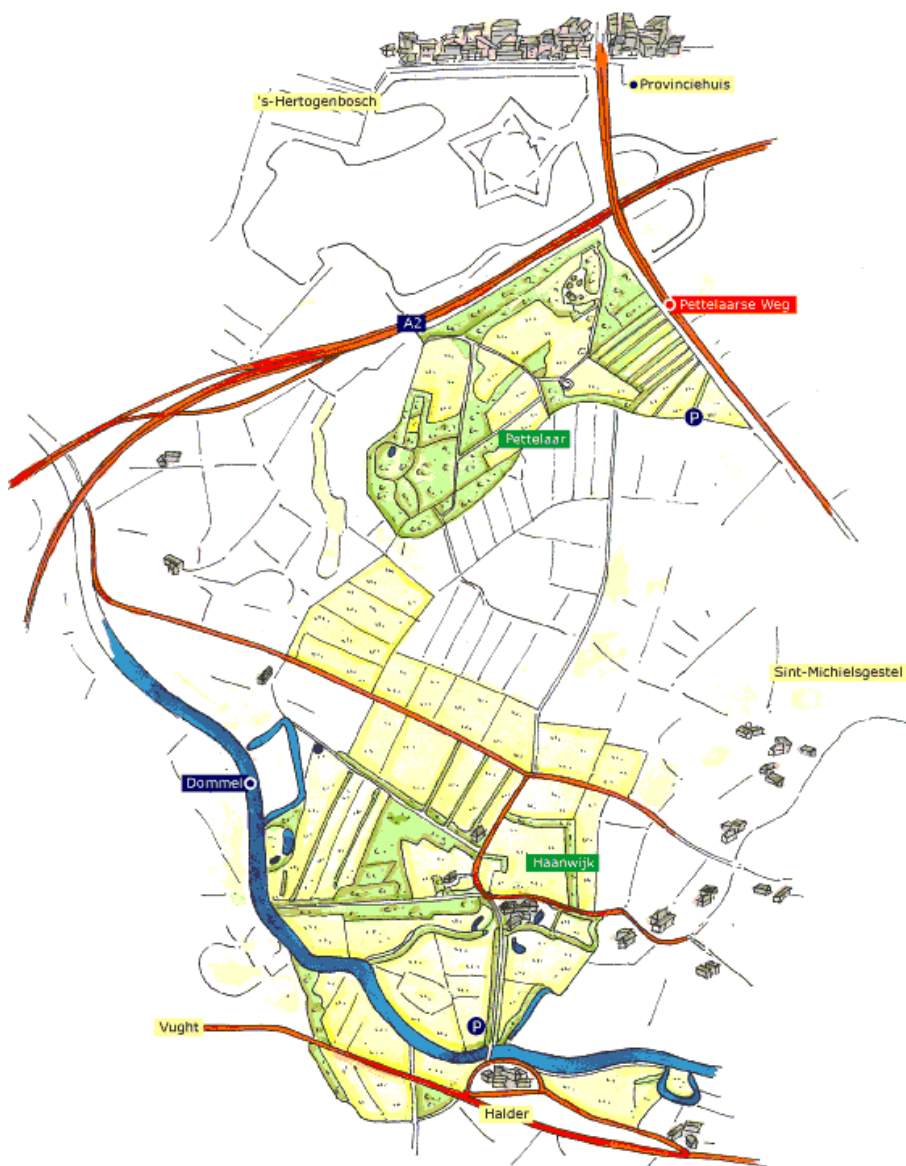
De rapportage is opgesteld door Kees van Dam (landschapsarchitect), Eric Blok (landschapsarchitect en tuinhistoricus) en Caroline Brouwer (landschapsinrichter) van SB4.

Voorliggend rapport vangt aan met een korte introductie van het plangebied, waarna de ontwikkelingsgeschiedenis in beeld wordt gebracht. Na een beschouwing vanuit de tuinhistorische en landschapsarchitectonische aspecten volgt de waardestelling. In het hoofdstuk 'Visie op hoofdlijnen' wordt een streefbeeld geschetst, dat vervolgens thematisch en per deelgebied wordt uitgewerkt in het 'Plan van aanpak'. In de bijlagen zijn tenslotte een overzicht van eigenaren, de monumentenomschrijvingen en diverse historische afbeeldingen en kaarten opgenomen.

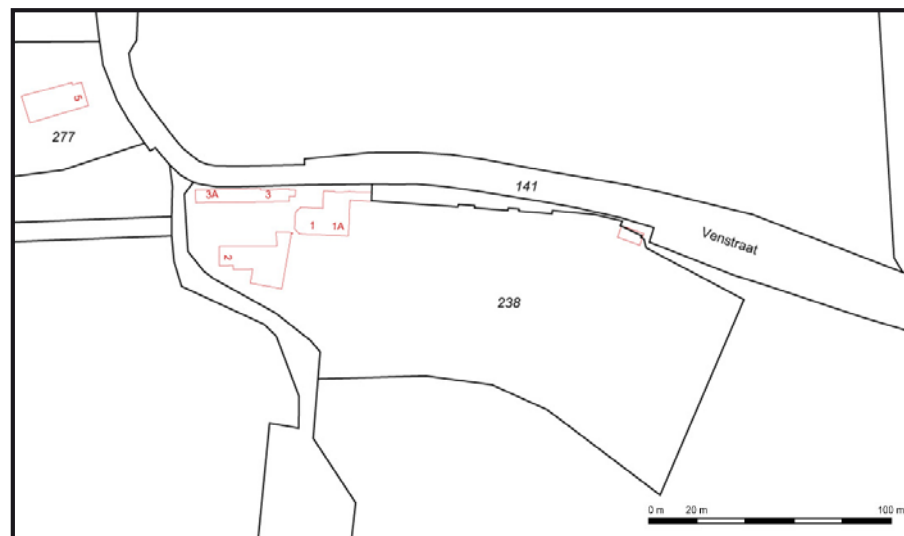
Wageningen, mei 2013

**SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen**





Situering Haanwijk aan de Dommel, nabij 's-Hertogenbosch.  
(Bron: Brabants Landschap).



Uittreksel Kadastrale kaart (Bron: Kadaster)).



Recente luchtfoto.  
(Bron: <http://www.ruimtelijkeplannen.nl>).

## 1. KORTE INTRODUCTIE

### **Situering**

Het hoofdhuis van Haanwijk staat aan Haanwijk 1, 5271 VG te Sint-Michielsgestel en valt onder de gemeente Sint-Michielsgestel. Haanwijk ligt circa 4 kilometer ten zuiden van het centrum van 's-Hertogenbosch, in een bocht van de Dommel. Aan de overzijde van de Dommel en Essche Stroom liggen de Vughtse landgoederen Kasteel Maurick en Bleijendijk. In het zuiden sluit de zuidelijke oprijlaan van Haanwijk aan op het gehucht Halder en de Haldersebaan-Vughterweg.

### **Begrenzing van het plangebied**

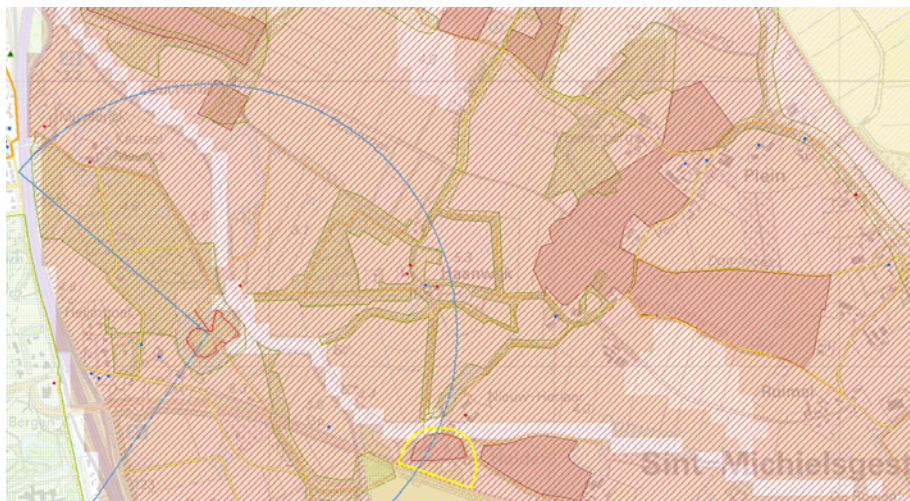
Het plangebied omvat het erf en de tuin bij Huis Haanwijk, dat in principe binnen kadastraal perceel 238 (sectie M, Sint-Michielsgestel) valt. Waar dit relevant bleek, is de omgeving bij het onderzoek betrokken, zoals het sterrenbos ten westen, de bouwlanden ten noorden, de voormalige moestuin ten oosten en de weilanden ten zuiden van de tuin.

### **Gebruik en eigendom**

Het Brabants Landschap is eigenaar van landgoed Haanwijk en heeft huis en tuin in erfpacht uitgegeven aan familie Bink. In het hoofdhuis zijn een woning, kantoor en vergaderlokatie gevestigd. In het noordelijke bouwhuis bevinden zich een woning en koffie- en theehuis 't Haantje; in het zuidelijke bouwhuis zijn een woning en stallings- en opslagruimte.

Het westelijke deel van de tuin kent hoofdzakelijk een privé gebruik; het oostelijke deel is als moestuin verhuurd aan meerdere particulieren. De oranjerie wordt verhuurd als atelier en de achterliggende schuur als stallingsruimte.





Cultuurhistorische atlas Provincie Noord-Brabant. Haanwijk kent (zeer) hoge historische geografische waarden (landschap en lanen) en historisch groen, valt onder het schootveld van Lunet 6 onder Vught, en kent hoge of middelhoge indicatieve archeologische waarden. (Bron: Provincie Noord-Brabant, versie 2006, <http://brabant.esrinl.com/chw>).



Bodemtypen rondom Haanwijk; bruin: voedselrijke eerdgronden; groen: matig voedselrijke beekdalgronden; geel: arme zandgronden; blauw: Dommel. (Bron: Provincie Noord-Brabant, <http://atlas.brabant.nl/wateratlas>).



Algemene Hoogtekaart Nederland. De verschillende kades steken duidelijk af, alsmede de hoger gelegen bouwlanden tegenover de lagere beekdalgronden. De lagere gronden ten zuiden van de tuin liggen globaal op 3,5-4,0m +NAP, de tuin en moestuin op ca. 5,0-6,0m +NAP. (Bron: [www.ahn.nl](http://www.ahn.nl)).



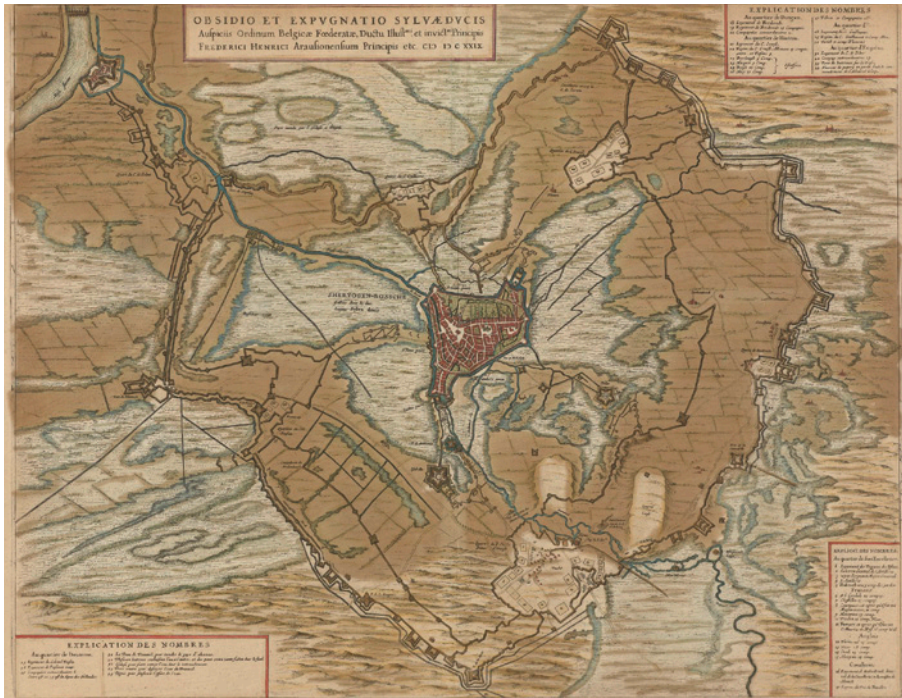
### **Fysische geografie**

De tuin van Haanwijk is gesitueerd op de rand van een hogere gelegen terrein (donk) met oude bouwlanden (voedselrijke eerdgronden), en ten zuiden hiervan de lagere beekdalgronden. De lagere gronden ten zuiden van de tuin liggen globaal op 3,5-4,0m +NAP, de tuin en moestuin op ca. 5,0-6,0m +NAP.

### **Status**

Het hele plangebied valt binnen het als rijksmonument beschermde 'complex historische buitenplaats' (zie bijlagen). Binnen het complex zijn *1. het hoofdgebouw, 2. de dienstgebouwen, stal en muren, 3. de historische parkaanleg, 4. de orangerie met muren, 5. de boerderij met schuur (ten noordwesten), en 6. het bakhuisje* individueel beschermd. Het gehele complex wordt waardevol geacht vanwege *"de ouderdom, de fraaie en ongestoorde landschappelijke ligging in het Dommeldal; markant is de wandeling (gedeeltelijk op een dijkje) rond het ten noordwesten van het huis gelegen weiland; verder is de muur op de binnenplaats van een bijzondere architectuur"*.

Wat betreft de parkaanleg worden specifiek het voorplein met oprijlaan, het wandelbos, de moestuin, de lanen en wegen en de weilanden en akkers onderscheiden. De historische parkaanleg wordt van belang geacht vanwege de ouderdom, de landschappelijk-visuele waarden en als wezenlijk onderdeel van de historische buitenplaats. De weilanden aanweerszijden van de oprijlaan en het akkercomplex ten noorden van het huis zijn opgenomen als buffergebied.



^ Uitsnede uit een kaart van het beleg van 's-Hertogenbosch door Maurits in 1603, door cartograaf B. Smalleveld en uitgever H.A. Coster. De Konijnenberg tussen 'Althel' en 'Nieu Kellee' is voorzien van een schans met geschut en palisaden; rondom 'berghachtich' en 'leegh landt'. Huizen zijn beschadigd en bomen omgehakt. (Bron: [www.rijksmuseum.nl/collectie](http://www.rijksmuseum.nl/collectie)).

< Kaart van het beleg van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik in 1629, anoniem, ca. 1647-1649. (Bron: [www.rijksmuseum.nl/collectie](http://www.rijksmuseum.nl/collectie)).



< Uitsnede uit dezelfde kaart van het beleg van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik in 1629, anoniem, ca. 1647-1649 (vergelijk kaarten van S. Saverij, J. Prempart, Hondius, J. Blaeu). De Dommel is nabij het Haantje afgedamd en omgeleid. Ter hoogte van Haanwijk is een circumvallatielinie aangelegd met liniedijk en schansen, de hogere terreinen volgend, zoals de aangegeven 'conijns bergh'. Achter de linie loopt een weg met een afspijting naar Halder. Haanwijk wordt op geen enkele kaart aangegeven, terwijl Oud- en Nieuw-Herlaar er meestal wel op voorkomen. (Bron: [www.rijksmuseum.nl/collectie](http://www.rijksmuseum.nl/collectie)).

## 2. ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS VAN DE BUITENPLAATS

### Voorgeschiedenis en ontstaan van de buitenplaats

De naam Haanwijk moet waarschijnlijk worden gelieerd aan een lokale veldnaam, waarbij in 1306 ene Johan van Hanwic wordt genoemd in een brief van de Eindhovense schepenbank en in 1554 sprake is van de 'Haendonk' <sup>1</sup>.

Er is vermoedelijk sprake van meerdere (agrarische) hoeves, die gezamenlijk het buurtschap Haanwijk vormen, aangezien een akte van 23 november 1617 vermeldt dat zeven eigenaren van hoeven op Haanwijk verplicht zijn de 'hoofden' van de grote brug van 'Gestel' te onderhouden <sup>2</sup>. Mogelijk dat de kaart van H.A. Coster deze groep beschadigde hoeves verbeeldt, na de belegering van Den Bosch in 1603. Ter plekke van het huidige huis Haanwijk zou een hoeve met herenkamer kunnen zijn geweest, als jachthuis gelieerd aan Oud-Herlaar <sup>3</sup>.

Aan Haanwijk worden vanaf de 14e eeuw diverse eigenaren gekoppeld, die ter volledigheid hier worden genoemd <sup>4</sup>:

- in 1308 is Aert (Arnold) van den Eynde (alias 'de Fine') woonachtig op Haanwijk;
- in 1340 zijn Aert Stercken en Aert Mutsart (opvolger van Henrick Mutsart) cijnsplichtig voor 'Haenwijck';
- in 1388 dragen Aert Engbert Stercken en Aeb Mutsart een 'huizing met tuin en land op Haenwijck' op aan Jan Truden als man van Mechtelt Stercken, dochter van Aert Stercken;

- na Aert Stercken zijn Jan Aben en diens zoon Wouter Jan Aben cijnsplichtig;
- Katelijn, de weduwe van Wouter Jan Aben is later cijnsplichtig voor dit goed;
- in 1482 verwerft Reijnier Morre, zoon van Willem Reijnier Morre, percelen bouw- en weiland bij Haanwijk
- in 1494 komt het huis bij deling toe aan Katelijns zoon Gijsbert, en later diens dochter Aleit;
- in 1531 vindt overdacht van terreinen van Aleit Aben plaats aan haar kinderen;
- in 1527, 1531 en 1554 worden gronden, waaronder het akkerland 'Ven Ecker', hooiland 'In den Mortel' en houtland op de 'Haendonk' verkocht aan Jan Dirk Godschalkszn;
- hierna zijn Jan en Willem van Gerwen cijnsplichtig, en later hebben 22 erfgenamen van Willem een erfdeel in Haanwijk;
- in 1570 dragen Christoffel Gevaertsz. en Henrica van Gerwen de tocht van een vierde van de pachthoeve op Haanwijk op aan hun dochters Machteld en Elisabeth;
- op 5 januari 1570 wordt Haanwijk verkocht aan Roelof Vastaerts,
- in 1599 wordt Haanwijk door Mathijs Reyndersz van der Meer, raadsheer in 's-Hertogenbosch, gehuwd met Cornelia Vastarts, overgedragen aan Gregorius (Joris) van der Meer Dirksz., schepen en kapitein in 's-Hertogenbosch;
- hierna worden Geertruid van der Meer en de dochters van Goyaart Pijnappel en Jenneke van der Waarden ieder cijnsplichtig voor een derde deel.

Indrukwekkend is de militaire operatie in 1629, waarbij stadhouder Frederik Hendrik 's-Hertogenbosch op de Spanjaarden veroverd door middel van de aanleg van een belegeringslinie met dijken, grachten, forten en kampementen. Ter hoogte van het huidige Haanwijk ligt een circumvallatielinie, die eventuele hulptroepen moeten tegenhouden. Van deze belegering zijn veel kaarten vervaardigd, die globaal de terreinsituatie ter plekke van Haanwijk aangeven; de naam 'Haanwijk' wordt op deze kaarten nog niet vermeld.

Jacob Sweerts Jacobszoon (1587-1658) zou omstreeks 1651 Haanwijk heb-

<sup>1</sup> BHIC, Veldhoven, J. van, *De historie van Haanwijk*, digitaal artikel, augustus 2009; Archief Haanwijk (278), inv.nr. 6. De vervoeging '-donck' duidt op een plaatselijke hoogte in het terrein. De omgeving van Haanwijk was ook rijk aan 'bergen', zoals de Konijnenberg ten noordoosten van het huis, vernoemd naar de jachtprooi. Het zand van deze 'bergen' is in de loop der tijd veelal afgegraven, onder andere voor de ophoging van 's-Hertogenbosch. Zie: Spierings, M., *De Konijnen-warande van Herlaar*. In: Brabants Heem, jg. 31, 1979, pag. 12-16.

<sup>2</sup> BHIC: Spierings, M., *De graaf Schlippenbach*, 1982, pag. 147-152.

<sup>3</sup> Van Oirschot, 1981; Jongh, P. de, P. Pulles, *Landschap met Karakter, een tijdsbeeld van de Meierij*, Aeneas uitgeverij, Boxtel, 2003.

<sup>4</sup> Zie: BHIC, *Inventaris Archief Huis Haanwijk te Sint-Michielsgestel*, 1393-1923 (278); Van Oirschot, 1981; Spiering, 1982; Van Veldhoven, 2009. Het is onzeker of al deze personen de voorloper van huis Haanwijk in bezit hadden of een andere hoeve in het buurtschap Haanwijk.



1649 Jacob Sweerts (Jacobszoon)

1658 Jacob F. Sweerts de Landas (oudste zoon)

1665 Ferdinand M. Sweerts de Landas (zoon van oudste dochter)

1695 Maarten C. Sweerts de Landas (2e zoon)

1704 Christina C. Sweerts de Landas (dochter) & Marc W. du Tour

1759 Onno Tamminga du Tour (zoon) & Anna M. Bouwens

1814 Cornelia Elisabeth du Tour & Charles de Senarclens de Grancy

1838 Henri F. de Senarclens de Grancy (kleinzoon)

1868 Guillaume J.A. de Senarclens de Grancy (zoon)

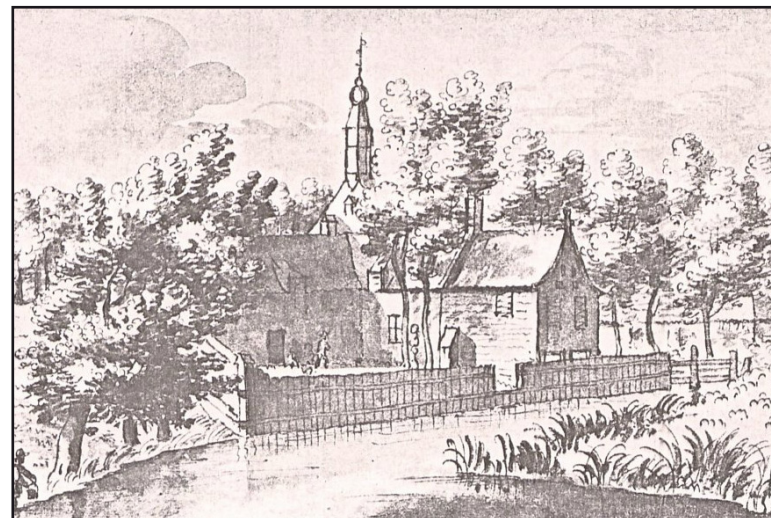
1926 Berthe L.E. de Senarclens de Grancy (dochter) & Nicolaas J. Bink

1980 Berthe Catherina Bink (dochter)

1984 Stichting Noord-Brabants Landschap



Sepiatekening door J. de Grave (1643-1712), voorpoort vanuit het westen, ca. 1683. (Bron: BHIC).



Sepiatekening door J. de Grave, zuidwestzijde, ca. 1683. Aan de waterzijde is een hoge oeverbeschoeiing aanwezig met een verlaagd deel als aanlegplaats voor schepen. (Bron: BHIC).

< Eigendomsgeschiedenis (zie ook bijlagen).



ben aangekocht, kort na de Vrede van Munster, en wordt beschouwd als de grondlegger van het huidige landgoed. Dit jaar stemt niet overeen met het bouwjaar van het huis, dat volgens de muurankers in de oostgevel uit 1649 dateert <sup>5</sup>, zodat Sweerts mogelijk al eerder Haanwijk huurt en bewoont. Na de overwinning van Frederik Hendrik op de Spanjaarden bij de ontzetting van 's-Hertogenbosch in 1629 wordt Jacob Sweert aangewezen als 'ontvanger-generaal der beden in de Stad en Meierij van 's-Hertogenbosch' en later heel Staats-Brabant <sup>6</sup>. Hij vestigt zich aanvankelijk in het Hof van Zevenbergen aan de Keizerstraat in 's-Hertogenbosch.

### **Continuïteit in eigendom en inrichting (1650-1984)**

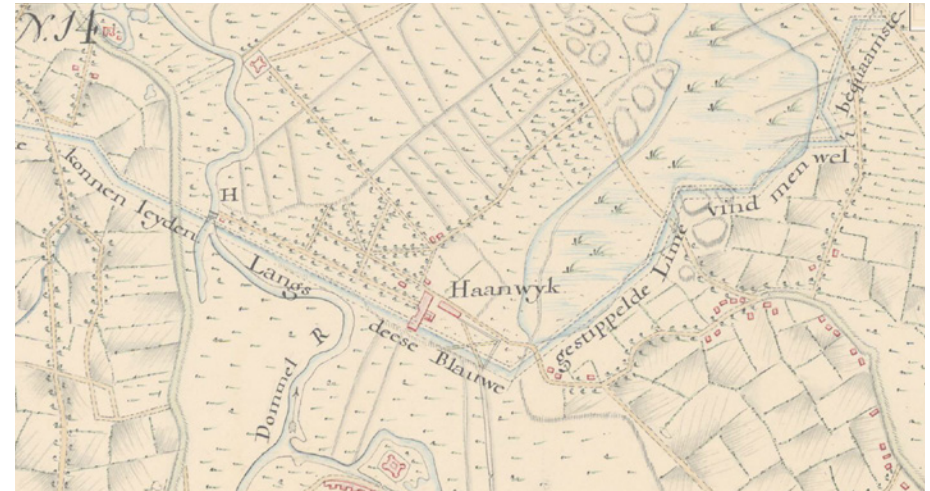
Naast de aankoop van huis Haanwijk zelf verwerft de familie Sweerts de Landas diverse gronden in de omgeving. Zo wordt in 1661 een stuk grond genaamd 'Den Dam' ter grootte van 0,6 ha en een naamloos weiland van 1,2 ha ten oosten van Den Dam gekocht van de eigenaar van Oud-Herlaar, en in 1667 een perceel heideveld van de zusters van Orthen dat als enclave tussen de gronden van familie Sweerts ligt <sup>7</sup>.

In het laatste kwart van de 17e eeuw wordt Haanwijk voor het eerst op topografische kaarten vermeld, en tussen Oud- en Nieuw-Herlaar gepositioneerd. De eerste kaart met duiding van de ruimtelijke situatie dateert van 1739-1741, waarop het huis en het sterrenbos duidelijk zijn weergegeven. De weg of laan naar Halder ontbreekt op deze kaart, terwijl de lanen naar Oud-Herlaar en 't Vaantje (richting kasteel Maurick) wel duidelijk zijn getekend. Dit bevestigt de aanvankelijke secundaire rol van de verbinding naar Halder, hoewel er vol-

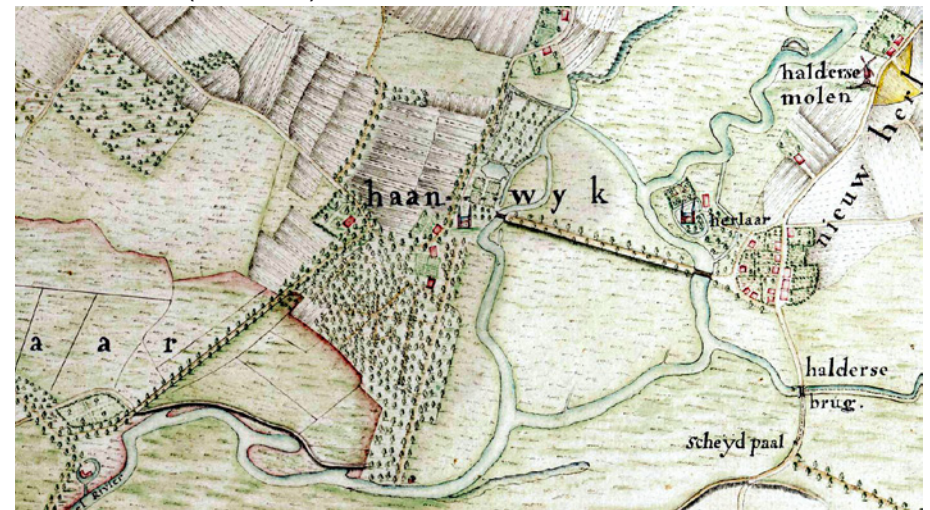
<sup>5</sup> BHIC: Oirschot, A. van, *Middeleeuwse kastelen van Noord-Brabant, hun inwoners en bewogen geschiedenis*, Rijswijk, 1981; Spierings, M.H.M., *Om en in de vrijdom van Den Bosch; een inleiding in de geschiedenis van het gebied rond de stad en de dorpen langs de Dommel en Aa*, 's-Hertogenbosch, 1982; Sasse van Ysselt, A.F.O. van, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunnen eigenaars of bewoners in vroegere eeuwen; aantekeningen uit de Bossche schepenenprotocollen loopende van 1500-1810*, 3dln, Den Bosch, 1911-1914.

<sup>6</sup> Zie: Becx, J.A.J., *Een Oirschots heerlijkheidswapen en de Meierijse historie*. In: *Brabants Heem*, Jaargang XVIII, 1966. Zie: <http://www.canonvanoirschot.nl/>. Zijn ouders zijn in 1585 als protestante lakenhandelaren uit Antwerpen naar Amsterdam gevlucht, en zich na verkrijging van een zetel in de Staatse Raad en Leenhof van Brabant in Den Haag vestigde.

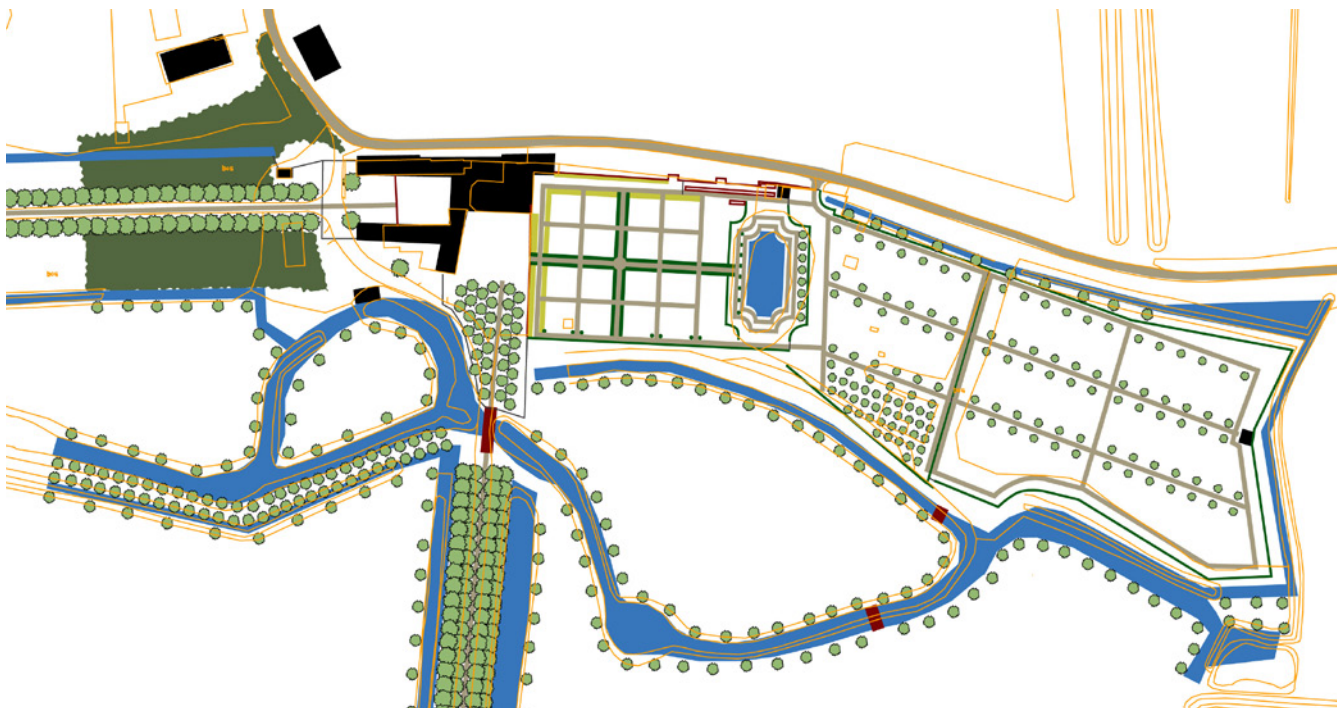
<sup>7</sup> Hengstum, N. van, Haanwijk, *Akte van overdracht van Den Dam in 1661*. In: *Den Heertgang*, jg. 15, sept. 2009, pag.2-11. Beide terreinen liggen in een gebied dat 'In de Turf' wordt genoemd (verwijzend naar de turfwinning die daar plaatsvond), bij het veer over de Dommel, ten noorden van de 'Coursbeemd'.



Uitsnede van 'Caarte figuratief van de stad en environs om 's-Hertogenbosch' nummer 14 van de 16, tussen 1739 en 1741 gemaakt door Le Fèvre en C. Draack, onder leiding van J.C. Draack. (Bron: BHIC).



Uitsnede van de "Caarte figuratief van de grondheerlijkheid St. Michiels Gestel, Oud en Nieuw Herlaar en Geemonde Compilereende aan zijn Hoogvorstelijke Doorlugtigheid Carel Theodoor keurvorst van de Paltz, Marquis van Bergen-Op-Den-Zoom, Heere van St. Michiels Gestel", opgesteld door Jan F. van de Weijer, 1769. (Bron: Historisch Centrum het Markiezenhof, Bergen op Zoom, inv.nr. ARR-D383).



Impressie van de tuin in het midden van de 18e eeuw op basis van de kaart door I.F.W. Becker (1769), met de huidige situatie in oranje lijnen eronder weergegeven. Het huis, de tuilmuren, de oranjerie en de poort achter de oranjerie zijn reeds weergegeven. In relatie tot de huidige afmetingen van de vijver wordt ervan uitgegaan dat deze op de kaart overdreven groot is afgebeeld, want in de afgebeelde situatie zou deze in gedrang komen met de kade.

De berceau is kruisvormig en in het midden voorzien van een 'rotonde'. Elk kwadrant kent vier plantvakken, van elkaar gescheiden door paden. Ten westen van de oranjerie lijken één grote en twee kleine moesbakken aanwezig, die via een hek bereikbaar zijn. De uiterst westelijke en noordelijke plantvakken lijken aan de buitenzijde voorzien van een afwijkende beplanting, net als een strook langs de noordelijke en westelijke tuilmuren, mogelijk duidend op sierlijke randen. De plantvakken aan de zuidzijde zijn aan weerszij-

den van de paden voorzien van een vormgesnoeide heester. De tuin wordt aan de zuidzijde begrensd door een haag, waarschijnlijk op de kade.

De vijver en de tuin ten oosten van de vijver zijn eveneens als 'kamers' omsloten, door een haag. De vijver kent drie omliggende niveaus, waarbij het bovenste niveau aan de oost- en zuidzijde is voorzien van schermvormige beplanting (gesnoeide bomen) en de westzijde van piramidaal gesnoeide heesters. Via hekken in de haag is het achterste tuindeel bereikbaar, waarbij de oriëntatie naar het zuidoosten draait. Er zijn drie evenwijdige hoofdpaden, aan weerszijden voorzien van boompjes, en twee zijpaden. Het eerste zijpad bestaat uit twee paden met daartussen een haag, en ligt ter hoogte van de kade en huidige achtergrens van de moestuin. Aan het einde van het middelste hoofdpad is een (tuin)huisje gesitueerd. Het meest zuidelijke pad volgt de grilligheid van de waterloop. De rechte hoeken van de

oostelijke grens neigen naar een vormgeving vanuit militaire doeleinden, als de bastions van een fortificatie. Aan de westzijde van dit tuindeel ligt een boomgaard.

Ten zuiden van het huis loopt de beplanting (knotlindes?) op het voorplein door tot aan het water en de brug, omgrensd door een hek. Aan de westzijde is het terrein buiten de voorpoort ook omsloten door een hek en staat naast beide vleugels van het gebouw een boom. Ter plekke van het huidige bakhuisje is reeds een bouwwerk aanwezig en zuidelijk langs het water staat eveneens een gebouw (vermoedelijk een botenhuis, gezien de rechtstreekse verbinding met de Dommel).

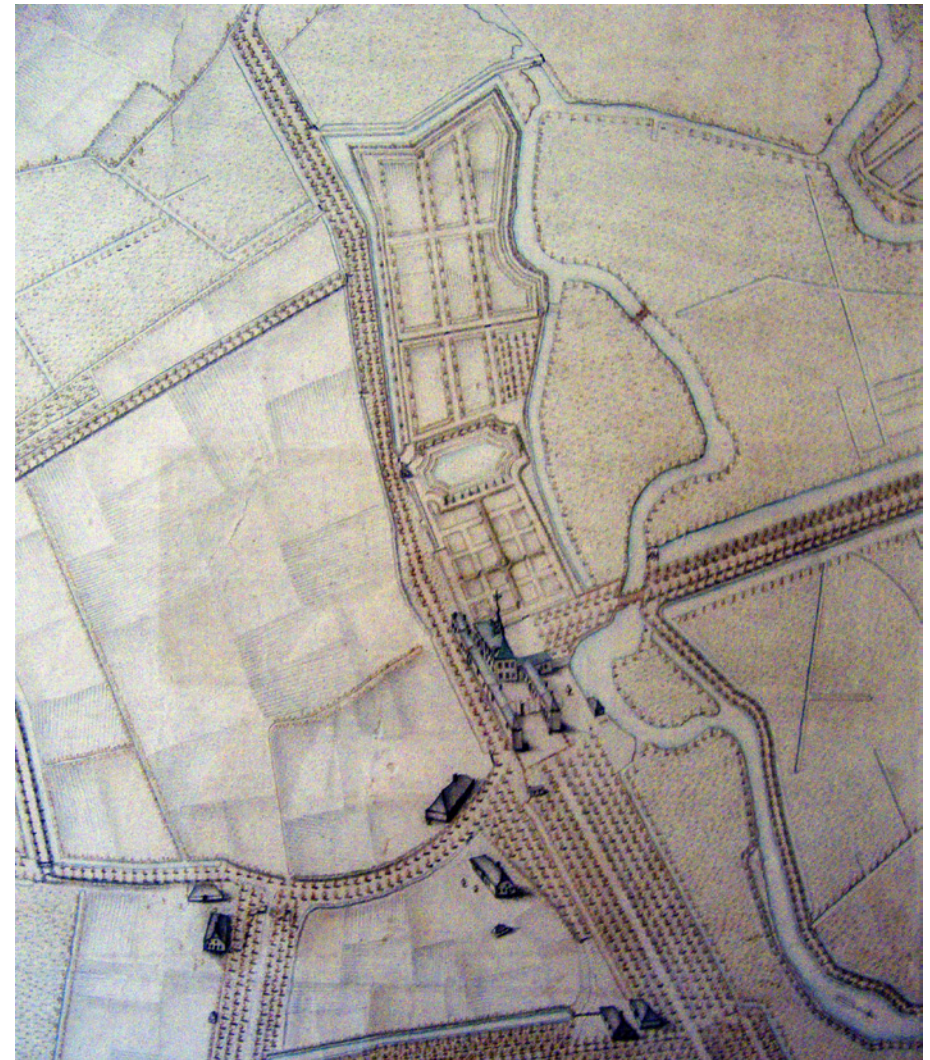


gens oudere kaarten wel een verbinding moet zijn geweest. Naar verluidt zou na ruzie tussen familie Du Tour en familie Van Beresteijn de doorgang over het terrein van kasteel Maurick zijn ontzegd (laatste kwart 18e eeuw), zodat vanuit Haanwijk voortaan over Halder naar Vught moest worden gereisd.

In een brief uit 1725 is sprake van een fontein in de tuin van Haanwijk, maar het is onzeker waar deze stond en van wat voor type sprake was (zie bijlage). Omstreeks 1750 zou Casimir Abraham von Schlippenbach huurder van het huis zijn geworden, tot deze in 1755 dood in zijn kamer wordt aangetroffen. In zijn memoires, die hij op Haanwijk schreef, haalde hij aan dat hij had getracht de verwaarloosde tuin in goede staat terug te brengen.

In 1773 verwerft Onno Tamminga du Tour bovendien de helft van Nieuw-Herlaar, dat bij zijn dood van de hand wordt gedaan<sup>8</sup>. Du Tour trouwt Anna Maria Bouwens. Bij haar overlijden in 1814 wordt een inventaris van de bezittingen opgemaakt, waarin onder meer de verschillende vertrekken worden vermeld<sup>9</sup>. Buiten het huis worden vermeld: het melkhuis, de koetsierskamer, de paardenstal, de beestenstal, de brouwerij, het koetshuis (met o.a. 'Engelse koets'), de jagerskamer, de oranjekamer (met daarin een kist en een steen), de schuur en de schaapsstal.

Onno Tamminga du Tour is kolonel in Staatse dienst en is onder andere betrokken bij de vervaardiging van de *'Caarte figuratief van 's-Hertogenbosch met haer onderhorige forten en verdere situatie'* uit 1742 tezamen met ingenieur Pieter le Fèvre, onder leiding van C. Draeck, waarop de buitenplaats van zijn ouders voor het eerst in meer detail werd ingetekend. Vanwege zijn militaire achtergrond liet Du Tour ook soldaten op Haanwijk bivakkeren, waaronder Charles de Senarclens de Grancy, die in 1778 huwde met de jongste dochter van Du Tour<sup>10</sup>. De familie Senarclens de Grancy behoorde tot de Zwitserse adel en bezat reeds in de Middeleeuwen de heerlijkheid Grancy in de Jura<sup>11</sup>. Hun zoon, Onno Adolph Marc Willem de Senarclens de Grancy mag sinds 1822 de titel 'baron' voeren, is lid van het ridderschap van Noord-Brabant, lid van Provinciale Staten en voorzitter van de militieraad. In 1819 verwerft hij tevens de heerlijkheid Boxtel met het kasteel Stapelen van Frederik Ernst Otto



Uitsnede van de "Kaarte van het Kasteel Haanwijk met de daar aan anexe boere hoeven, landerijen, bosschen, laans en wandel wegen toebehorende den Hoog Wel Geboren Heer Baron O.T. du Tour, gelegen een uur van de Hoofdstad der Meyerij s Hertogen Bosch; opgenomen en geкартеert door I.F.W. Becker, Leut.nt. der Artill.rie, Maastrigt den 9den Iuny 1769."

(Bron: part. coll. fam. Bink; foto J. van Veldhoven).

8 BHIC: Sloots, Th.L., *Het huis van Herlaar*, Sint-Michielsgestel, 1959.

9 Inventaris van de nalatenschap van A.M. Bouwens, BHIC, 278, 63.

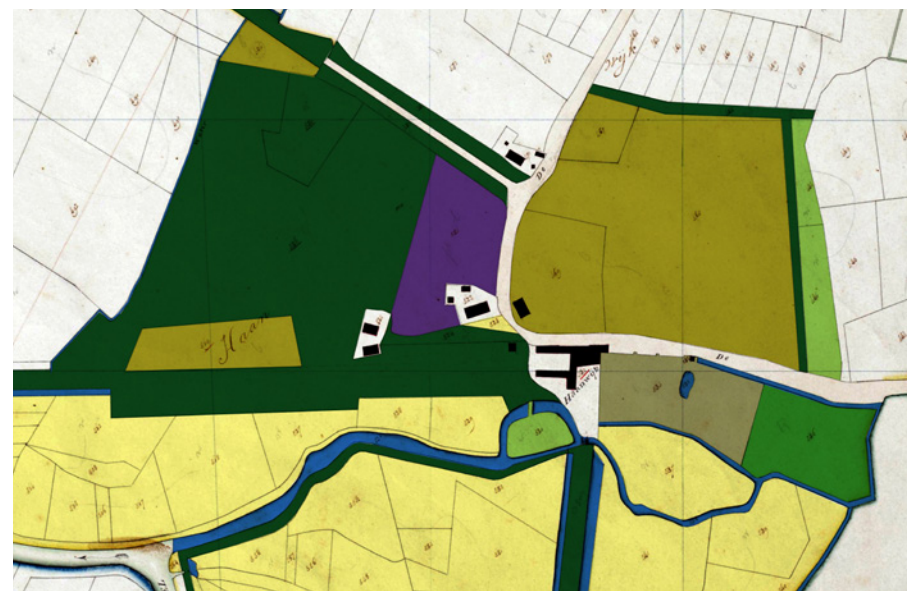
10 Wijnen, K., *Vergane Glorie, maar dat gaat veranderen*, krantenartikel 17 juli 1992, BHIC, SMDOC.0289.

11 Coenen, J., *Baanderheren, boeren en burgers*, Aeneas uitgeverij, Boxtel, 2004.





Uitsnede van een kaart van de Meierij van 's-Hertogenbosch door H. Verhees, ca. 1794. (Bron: BHIC).



^ Kadastrale minuutkaart uit 1832 met het geregistreerde grondgebruik: het deel achter het huis is geregistreerd als 'tuin', waarmee een moestuin werd aangeduid, en daarachter ligt een boomgaard. De vijverkom binnen de tuin werd aangeduid als 'vischvijver', de orangerie als 'huis'. De locaties van de boerderijen zijn herkenbaar, evenals het bakhuisje. De schuur in de binnenbocht bij Haanwijk en de 'portierswoning' in de laan naar Halder zijn thans verdwenen. (Bron: watwaswaar.nl).

#### Legenda

- huis, schuur, erf
- water/gragt/vischvijver
- bos/opgaande bomen
- boomgaard
- bouwland
- (moes)tuin
- weiland
- hooiland
- plai siertuin



van Salm Kyrbourg, maar verkoopt het in 1834 weer aan Gerard Bogaers <sup>12</sup>. Bij vererving in 1836 komt Haanwijk toe aan de zoon Henri Frédéric de Senarclens de Grancy. Deze verwerft in 1841 tevens Oud-Herlaar van Johan Verhellouw en P. van Son <sup>13</sup>. Zijn schoonvader, de uit Montpellier afkomstige Corneille Hippolyte Berail, wonend op de Kleine Ruwenberg te Sint-Michielsgestel, had een boomkwekerij en experimenteerde met de productie van zijde op de witte moerbeï <sup>14</sup>. Deze boomsoort zou toen ook op Haanwijk zijn geïntroduceerd.

In 1859 wordt tevens de oranjerie vernieuwd, zoals blijkt uit de ingemetselde steen met opschrift "G. de Grancy, 22 septem. 1859". De grootte en locatie van de oranjerie wijzen iets ten opzichte van het gebouw dat er stond.

De volgende erfgenaam, Guillaume baron de Senarclens de Grancy, profileert zich met zijn landbouwkundige expertise. Zo is hij onder meer voorzitter van de Vereeniging tot bevordering van de Bijenteelt in Nederland. Verder heeft hij (bloemen)kwekerijen en tuinen op Haanwijk ingericht en opengesteld, en geeft hij snoeicursussen <sup>15</sup>. Vermoedelijk is J.P. van Breugel in het begin van de 20e eeuw de tuinman van familie De Senarclens de Grancy <sup>16</sup>.

Guillaume de Senarclens de Grancy laat omstreeks 1889 en 1911 de bebouwing gedeeltelijk vernieuwen en omstreeks 1918 een deel aanbouwen aan de zuidelijke vleugel <sup>17</sup>. De noordelijke vleugel wordt later uitgebreid met een woongedeelte. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog zou sprake zijn geweest van schade aan de gebouwen <sup>18</sup>.

<sup>12</sup> BHIC: Van Oirschot, 1981. Coenen, 2004.

<sup>13</sup> BHIC: Sloots, 1959. Het oude kasteel Oud-Herlaar werd in 1732 al afgebroken.

<sup>14</sup> Caspers, Thijs, Annelieke Kelderman, *Landgoederen in Noord-Brabant; het lief en leed dat landgoed heet*, Brabants Landschap, Picture Publishers, 2012.

<sup>15</sup> Zie bv. Algemeen Handelsblad d.d. 6 sept. 1902.

<sup>16</sup> Krantenbericht *J.P. van Breugel 40 jaar dienst*, ongedateerd. BHIC, SMDOC.0014

<sup>17</sup> De jaartallen betreffen kadastrale dienstjaren, waarbij rekening moet worden gehouden dat verwerking veelal 1 à 2 jaar na een wijzigingsactiviteit plaatsvond. Het kadaster vermeldt een 'herbouw' in 1889; hieruit blijkt niet de omvang van de nieuwbouw..

<sup>18</sup> Het kadaster vermeldt een 'vernieling' van (een deel van) de bebouwing rondom het erf.



Schilderij van het huis vanuit het zuiden, door Hendrikus Johannes (Henri) Knip (1819 - ca. 1897), ca. 1839 - 1879. (Bron: Noordbrabants Museum, kopie in bezit van fam. Bink).



Schilderij van het huis vanuit het westen, door Henri Knip, ca. 1839-1879. (Bron: kopie in bezit van fam. Bink).





Uitsnede topografisch-militaire veldminuut, 1838, bijgewerkt tot ca. 1865.  
(Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede van de topografische kaart, 'opgenomen en in het net geteekend door den 2e Kapitein Goffin in 1837-1838'. (Bron: Nationaal Archief, inv.nr. 4TOPO.9.159).

Dochter Berthe Louise Elise de Senarclens de Grancy promoveerde in de rechten en huwde de Rotterdamse advocaat Nicolaas Johannes Bink. Nicolaas Bink treedt na verloop van tijd op als rentmeester/beheerder van het landgoed en plaatst het onder de natuurschoonwet. Na het overlijden van zijn vrouw in 1953 hertrouwt hij met Judith Bethl  mine Charlotte s' Jacob <sup>19</sup>. De familie verblijft merendeels in Rotterdam. In 1971 gaat hij met zijn vrouw wonen in het Vaantje <sup>20</sup>.

Dochter Berthe Bink ging na de dood van haar moeder op Haanwijk wonen en nam het beheer van het landgoed over. Eerst nog door zelf het agrarische bedrijf te leiden, na 1972 is dit voor enige tijd overgedragen aan de Heidemij. In 1962 is de Esschestroom bij Halder gekanaliseerd, waarbij op landgoed Bleijendijk Romeinse artefacten werden aangetroffen <sup>21</sup>. In het kader van de ruilverkaveling 'Bossche Broek' zouden ook diverse inrichtingsmaatregelen op Haanwijk plaatsvinden, waartegen Nicolaas Bink fel protesteerde. De Dommel werd gekanaliseerd, de provinciale weg werd rechtgetrokken met een nieuwe brug over de Dommel en de weg 'Dooibroek' werd aangelegd.

#### Topografische afbeeldingen

Aanvankelijk is op de topografische kaarten (eerste helft 19e eeuw) de tuin nog ingevuld met een rastervorm, vermoedelijk sjaboonmatig, aangezien deze niet op de veldminuut (1838) is weergegeven (zie bijlagen). Een zelfde symbolische weergave van een parkbos geldt waarschijnlijk voor het 'Sterrenbos' dat op de nettekeningen uit 1838 en 1850-1864 is weergegeven met slingerpaden, terwijl deze op de veldminuut - die als ondergrond voor de nettekeningen diende - geen paden zijn aangegeven. Hoewel het mogelijk is dat in de tijdspanne tussen 1801 (kaart door Kraaijenhof) en 1900 (topografische kaart waar het sterrenbos weer op staat) een andere aanleg aanwezig is geweest en de stippeling op de veldminuut op een jonge aanplant duidt, is het meer waarschijnlijk dat er een omissie in de kaart is en het sterrenbos er continu heeft gelegen. De boomgaard ten oosten van de tuin wordt aan het eind van de 19e eeuw minder groot weergegeven, en aangevuld met een klein, vierkant bouwwerk.

De aanduiding van de tuin wijzigt in de eerste helft van de 20e eeuw minimaal. Opvallend is wel het lusvormige pad aan de overzijde van de weg, op het perceel dat in 1832 wordt aangeduid als 'plaisiertuin'.

De eerste topografische kaarten op basis van luchtfotogegevens (ca. 1935) geven meer detail weer, zoals berceau, bosschage naast het huis, vijver, schuur, kippenschuur en 'jagershuisje' (zie ook de bijlagen).

<sup>19</sup> Zij was gelieerd aan landgoed Staverden op de Veluwe, dat haar grootvader Frederik Bernard s'Jacob in 1905 had gekocht.

<sup>20</sup> BHIC, toelichting bij inventaris 278. Het Vaantje zou in 1967 gerestaureerd worden.

<sup>21</sup> O.a. ca. 4800 munten, diverse scherven, zilveren lepeltjes, zes waterputten, een brandgraf en pottenbakkersoven. Bron: Vencken, broeder Celestinus, Een nederzetting uit de Romeinse tijd te Halder, gemeente Sint-Michielsgestel. In: Boschboom Bladeren, uitgave van Kring voor geschiedenis en heemkunde 's-Hertogenbosch "De Boschboom", nr. 29, oktober 1983.





Loodrechte luchtfoto, RAF, 19 september 1944. Het sterrenbos is recent verjongd en de laan naar Halder kent amper beplanting, waar voorheen notenbomen zouden hebben gestaan. (Bron: Kadaster, nr. 4243, watwaswaar.nl).



Loodrechte luchtfoto, RAF, 19 september 1944. (Bron: Kadaster, nr. 4242, watwaswaar.nl).



< Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1939. (Bron: BHIC).

> Schets van de voorpoort van Haanwijk vanuit het westen, door O.G.H. Heldring, 26 oktober 1879. (Bron: Brabantcollectie, Universiteit van Tilburg).



### **Beheer door het Brabants Landschap (vanaf 1984)**

In 1984 koopt 'Stichting Het Noordbrabants Landschap' het 106 ha omvatende landgoed Haanwijk, waarbij provincie en rijk ieder de helft van de kosten op zich nemen <sup>22</sup>.

In 1986, na zware beschadiging door storm in het jaar ervoor, wordt de ca. 150 jaar oude Canadese populier gekapt, die tussen voorplein en platanenlaan stond. Op de plek van de oude boom is een nieuwe populier geplant.

In 1996 is de oranjerie gerestaureerd. Recent zijn in de omgeving van de landgoedkern een 'buurnatuurplek' op het eiland ten zuiden van het openbare pad aangelegd (met zitgelegenheid en waterbron) en een 'buitenlokaal' ingericht als educatieve ruimte bij Haanwijk 4a.



De brug over de Dommel bij Halder. Interessant is de vormgeving van het wit geverfde, houten hek met hogere staanders en smal vertikaal latwerk, dat aansluit op de 'huisstijl' van de andere hekwerken op Haanwijk. (Bron: [http://www.mvanoorschot.nl/nieuw\\_herlaar.htm](http://www.mvanoorschot.nl/nieuw_herlaar.htm)).

<sup>22</sup> Anoniem, *Noordbrabants Landschap koopt Haanwijk*, krantenartikel 3 mei 1984, BHIC, SMDOC.0278.





|   |   |   |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| 4 | 5 | 6 |
| 7 | 8 | 9 |

1. bebouwing en poort aan de Venstraat
2. tuinmuur vanaf de Venstraat
3. Venstraat
4. toegangspad westzijde met 'wederopbouwschuur'
5. bakhuisje
6. binnenplaats
7. zuidzijde dienstgebouwen
8. pad zuidzijde
9. 'buurtnatuurplek'



### 3. TUINHISTORISCHE EN LANDSCHAPSARCHITECTONISCHE ASPECTEN

Uit voorgaande stukken en bronnen is een reconstructie van de oude tuinaanleg te maken, alsmede een duiding van de veranderingen.

#### De oorspronkelijke tuinaanleg

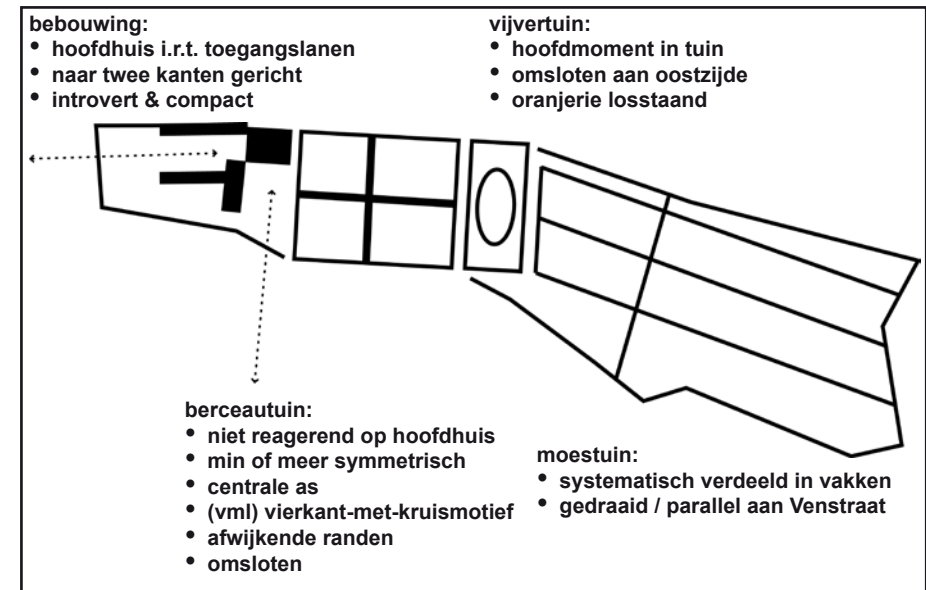
De tuin kende een eenvoudige formele opzet met kenmerken van renaissance of classicisme, passend bij een datering in de tweede helft 17e eeuw of begin 18e eeuw. De siertuin direct naast het huis werd door een berceau (of loofgang) opgedeeld in vier kwadranten, die elk eveneens vier plantvakken kenden. Het thans resterende deel van de berceau bestond voornamelijk uit beuk, waartussen eik en haagbeuk in een gelijke gebogen vorm aanwezig waren, en de aanwezige iepen in de loop van de tijd zouden verdwijnen. Het centrum van de berceau is nog herkenbaar door twee iets buiten de rij staande beuken met een meer rechte stam.

De siertuin werd beëindigd door een grote rechthoekige vijver met afgebogen hoeken, mogelijk voorzien van een fontein. Bij het passeren van een hek in de haag achter de vijver kwam men vanuit de siertuin in een grote nutstuin van ruim 150 meter diep. Bij deze toegang tot de nutstuin was een gebouw gesitueerd, de voorloper van de huidige orangerie.

De siertuin kende een sterk omsloten karakter door de tuinmuur aan de noordzijde en de kade met haag aan de zuidzijde. De vijver werd tevens omzoomd aan de zijde van de nutstuin door een rij van schermvormige bomen.

Vanwege het karakter van de tuin kan worden aangenomen dat ook de siertuin niet enkel een esthetische functie kende, maar dat - zoals destijds gebruikelijk was - ook uit de siertuin kon worden geoogst, zoals fruit aan leibomen tegen de muur (die hiervoor ideaal op het zuiden was georiënteerd). De plantvakken tussen de paden waren mogelijk als gazon of met lage beplanting ingevuld.

De nuts- of moestuin ten oosten van de vijver was door twee hoofdpaden en twee zijpaden in negen vlakken verdeeld, die door de grillige buitenrand van ongelijke vorm en grootte waren. Het zuidoostelijke vlak was als boomgaard in gebruik. De moestuin is in latere instantie geheel als boomgaard in gebruik genomen en in de tweede helft van de 19e eeuw verkleind.



Schematische voorstelling van de oorspronkelijke hoofdopzet van Haanwijk met beschrijving van de kenmerken.

De 'warande' als jacht- en wandelbos lag ten westen van de landgoedkern, in de vorm van een sterrenbos. Aan het begin van de 19e eeuw is op het land tussen het sterrenbos, de laan naar Oud-Herlaar en de hoeves een wandelbos met slingerpaden aangelegd, zodat het verpozen meer op dit deel van het landgoed werd georiënteerd.

#### Kenmerken

De oorspronkelijke, formeel opgezette tuin wordt als volgt gekenmerkt:

- er zijn twee delen: een siertuin en een nuts- of moestuin
- de siertuin is sterk omsloten door een tuinmuur en hagen
- de siertuin bestaat uit een door een berceau geleed vierkant-met-kruismotief en een vijver met aan de voor- en achterzijde vormgesnoeide bomen
- de vijver is het hoofdmoment van de tuin
- de tuin is min of meer symmetrisch in opzet met centrale as, waarbij de randen afwijken
- de moestuin is systematisch verdeeld in vakken en daartussen paden met aan weerszijden bomen.





|   |   |   |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| 4 | 5 | 6 |
| 7 | 8 | 9 |

1. voorzijde huis
2. stal en poort naar binnenplaats
3. tuinmuur tussen voorplein en tuin
4. knotlinden en toegangshek voorplein
5. toegangshek tuin
6. berceau ri. westen
7. tuinmuur tussen voorplein en tuin
8. oostelijke zijgevel huis met op voorgrond zonnepijler
9. gazon ten oosten van huis met op voorgrond sierkers





De tuin is qua maat en vormtotaal passend bij een 17e eeuwse buitenverblijf als Haanwijk. Deze is ingepast tussen de oudere Venstraat en anderzijds de afgesneden Dommelarm met aanpalende kade.

De centraal op de bebouwing georiënteerde lanen aan de west- en zuidzijde, alsmede het sterrenbos, zijn stijlvormen die neigen naar barokke invloed, waarbij de eigenaar heeft getracht de status en het aanzien van het huis te vergroten.

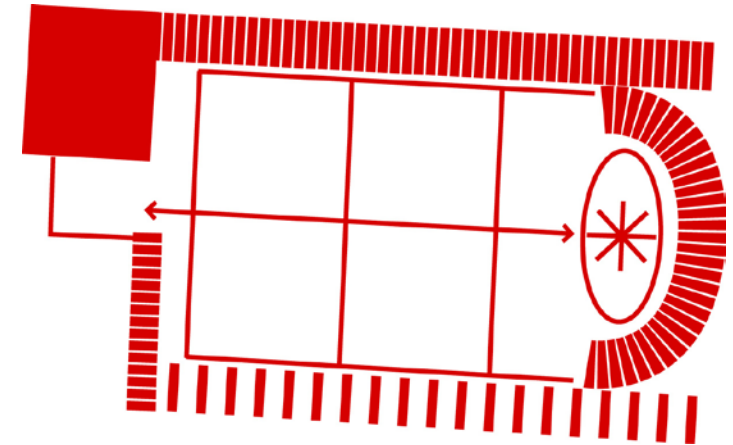
### Latere wijzigingen en toevoegingen

Aan de hoofdopzet van de tuin is relatief weinig veranderd. Het dwarspad van de berceau is in de 19e eeuw verdwenen en meer dan de helft van de bomen in de berceau is uitgevallen, waarbij in ieder geval alle iepen zijn verloren.

De strakke vorm van de vijver is geërodeerd, waardoor deze thans ovaal is. Het leifruit en het bijbehorende latwerk tegen de tuinmuur zijn verdwenen, hoewel er nog één resterende vijg naar dit gebruik verwijst.

Hoewel de huidige treurwilg hooguit 50 jaar oud is, verwijst de huidige beplanting rondom de vijver naar een 19e eeuwse verandering naar een meer landschappelijk karakter, waarbij de vijver een meer natuurlijke, ronde vorm kreeg, paden werden afgerond, en bijzondere bomen als de bruine beuk en mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) werden geplant.

In de tuin en moestuin zijn in de 20e eeuw diverse opstallen toegevoegd, als berggruimte en/of in relatie tot het agrarisch bedrijf, zoals de kippenhuur in de moestuin. De orangerie is vernieuwd (en mogelijk iets verplaatst), en de tuinmuur telkens gerenoveerd. In de 20e eeuw is tegen de orangerie een verwarmde kas gebouwd met stookhok aan de andere zijde van de muur; beiden zijn thans weer verdwenen op het houten deurtje tussen kas en stookhok na. De broeibakken lagen vermoedelijk oorspronkelijk direct bij de orangerie, en zijn eind 19e eeuw/begin 20e eeuw verplaatst naar de huidige locatie. Aan de noordzijde van de moestuin werd direct achter een broeibak een houten schutting met leifruit gezet met daarachter (op het hogere deel) een rij fruitbomen. Naar verluidt zou ter plekke van de huidige bakstenen muur aan de noordzijde van de moestuin een muur van prefab betonsegmenten hebben gestaan.



Hoofdopzet van de oorspronkelijke siertuin met symmetrisch padenpatroon, centrale as, de vijver als hoofdmoment en omsloten karakter, waarbij het karakter van de wanden varieert.



De ceder op het gazon, omstreeks 1985 geplant.



De mammoetboom bij de vijver.





|   |   |   |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| 4 | 5 | 6 |
| 7 | 8 | 9 |

1. tuinmuur tussen tuin en knotlinden ten zuiden van berceau
2. werkschuur en opslag ten zuiden van berceau
3. stortplaats achter kade
4. bruine beuk met zitbank en dierengraven
5. vijver met treurwilg ri. noorden
6. 'jagershuisje'
7. vijver met treurwilg ri. zuiden
8. oranje uit zuid-oosten
9. nis in tuinmuur

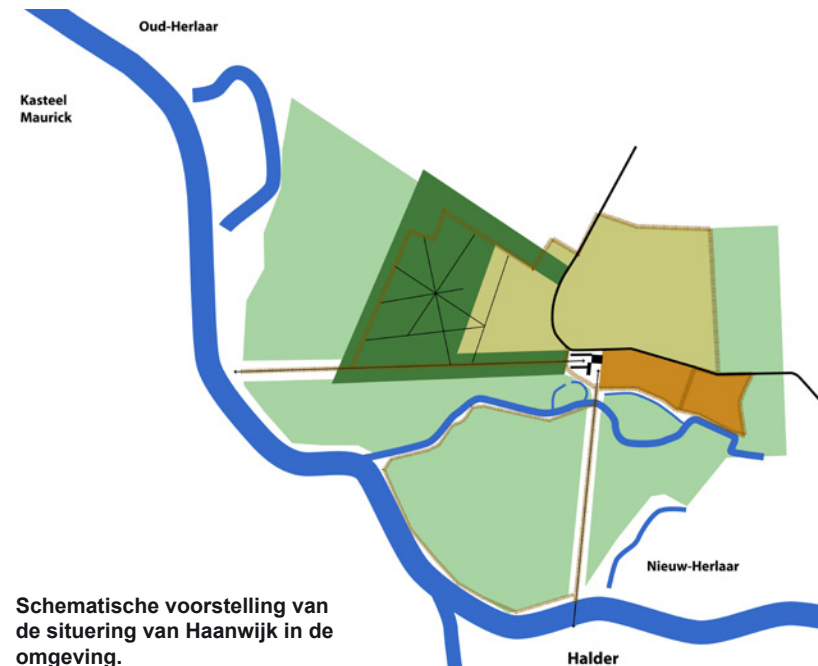




## De huidige tuin

### Haanwijk in het landschap

Het gebouwencomplex van Haanwijk neemt een centrale positie in op het landgoed, als spin in het web. Het gebouwencomplex kent mede door de concentratie rond de binnenplaats een naar binnen gekeerd karakter, hoewel buiten het complex lange rechte lanen richting Halder, Het Vaantje en Oud-Herlaar leiden. De landgoedkern ligt op de overgang tussen de hogere gronden aan de noordzijde (donken) en de lagere (beekdal)gronden aan de zuidzijde (beemden). De verschillende voormalige Dommelarmen, die als slingerende sloten in het lagere terrein liggen, bepalen in belangrijke mate de herkenbaarheid van deze landschappelijke situering en kennen daarmee een hoge landschappelijke, aardkundige en cultuurhistorische waarde. Dit contrast staat tevens in relatie tot de kades rond de tuin, het sterrenbos en de akker, en tot de aanwezigheid van bos en bouwland op de hogere delen en grasland op de lagere delen.



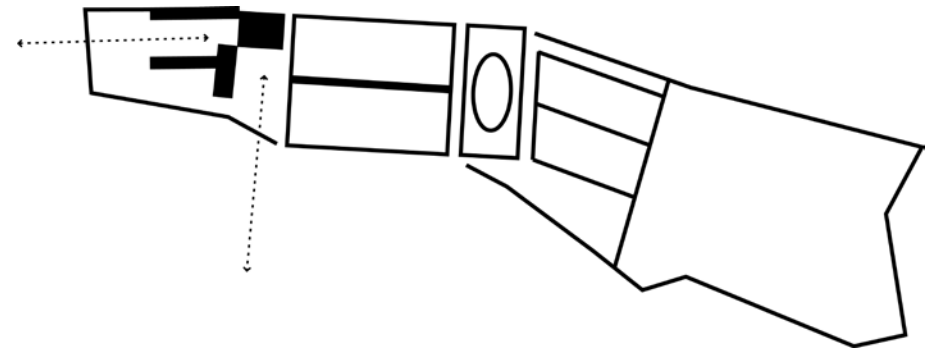
Schematische voorstelling van de situering van Haanwijk in de omgeving.

### De siertuin

De siertuin strekt zich over een oppervlak van ca. 0,5 hectare uit (ca. 90 x 60m), ten oosten van het hoofdhuis. Inclusief moestuin bedraagt het totale oppervlak ruim één hectare.

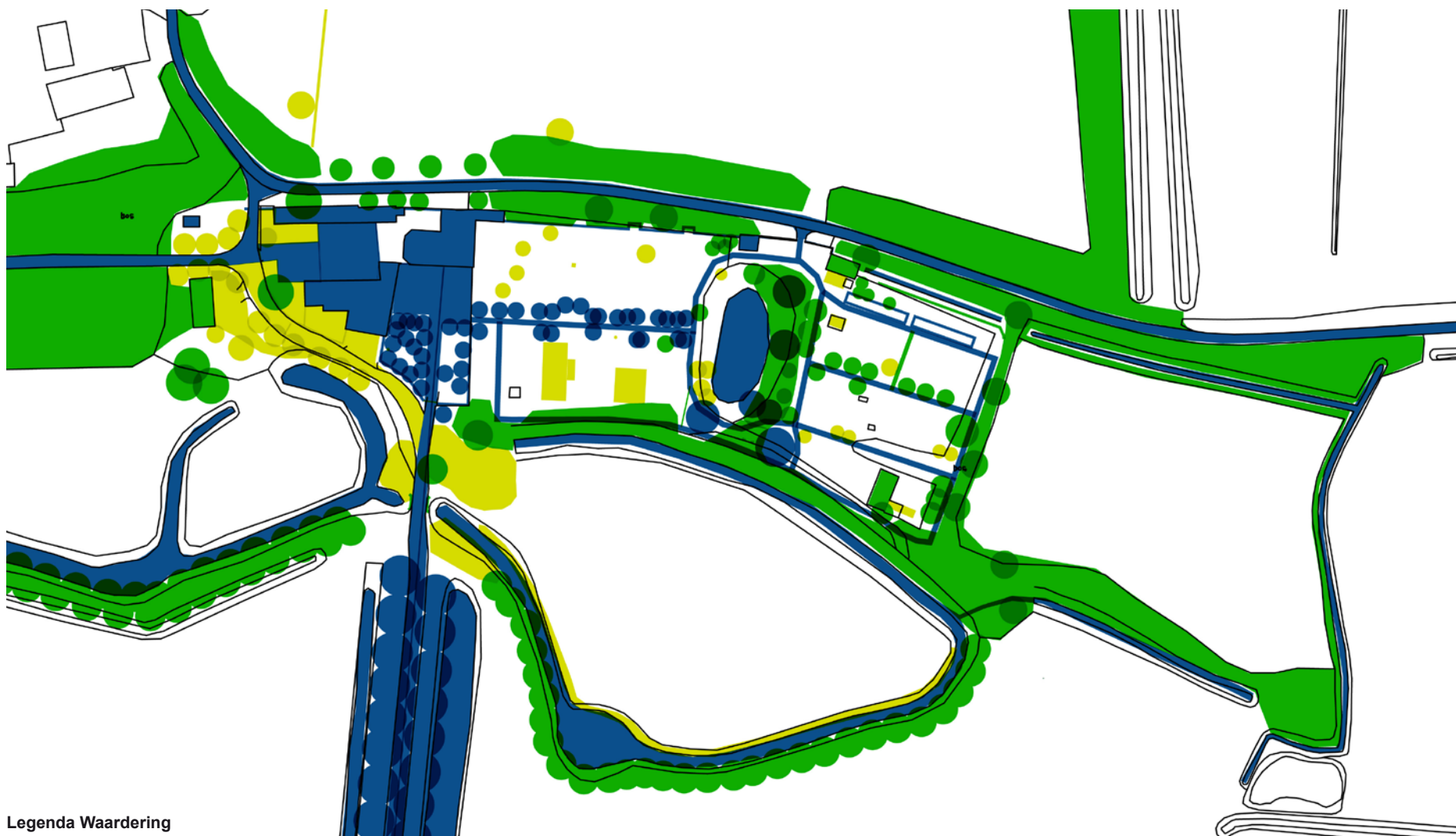
Aan weerszijden van de oude berceau zijn de ruimtes praktisch in gebruik: ten noorden als gazon met enkele solitaire bomen, speelveld en afgerasterde dierenweide; ten zuiden als opslag voor tuinmateriaal en overige spullen. De orangerie is verhuurd als (kunst)atelier. De vijver is onderhevig aan een lager grondwaterpeil en achterstallig uitbaggeren en schonen. Bij de vijver liggen enkele oude en meer recente graven van huisdieren.

De schuur achter de orangerie is verhuurd; ernaast is een caravan gestald en een tuinhuisje aanwezig. Op het hogere terrein naast de broeibakken zijn druivenstruiken geplant. Binnen het centrale deel van de moestuin zijn vier velden verhuurd; het zuidelijke veld met kippenschuur is eveneens verhuurd.



Schematische voorstelling van de huidige hoofdopzet van Haanwijk.





Legenda Waardering

- hoog
- positief
- indifferent

Tuinhistorische waardering van structuren en elementen.

#### 4. WAARDESTELLING

Haanwijk is van algemene historische waarde als lokaal centrum, als uitdrukking van de sociaal-culturele ontwikkeling, en mogelijk als dependance van de lokale landsadel, de heren van Herlaar. Daarnaast is het complex van waarde vanwege de ouderdom en de relatief onaangetaste omgeving. Eveneens bijzonder is het doorlopende gebruik als woning met bijbehorende bedrijvigheid en het opeenvolgende familiebezit vanaf ca. 1650 tot 1984.

De tuin van Haanwijk maakt deel uit van het ensemble van de landgoedkern, tezamen met het hoofdhuis, bijgebouwen, tuinonderdelen (berceau, vijver, moestuin, orangerie en tuinmuur), het voorplein met knotlinden en de binnenplaats. Daarbij hebben deze onderdelen betekenis (waarde) voor het geheel. De conceptmatige samenhang tussen tuin en het complex, op basis van een ontwerp of door krachtige ruimtelijke elementen, is gering. Dit is met name te verklaren door de relatieve eenvoud en beperkte omvang van de tuin, en tevens doordat - hoewel sinds ca. 1650 hoofdropzet amper is gewijzigd - er een geleidelijke wijziging of degeneratie van de tuininrichting heeft plaatsgevonden. Een dergelijke eenvoudige opzet is overigens passend voor een eind 17e eeuwse, kleine patriciërstuin (renaissancistische stijl), en de ouderdom en relatief ongewijzigde hoofdropzet van het ensemble zijn relatief zeldzaam. Er zijn geen ontwerp(en) of ontwerper bekend.

De tuinhistorische waarde van de tuin schuilt in de ouderdom en de ongewijzigde hoofdropzet, alsmede de relatieve zeldzaamheid van een dergelijke oude berceau en voorplein met knotlinden.

#### Bebouwing

Op basis van onder meer ouderdom, ontstaansgeschiedenis en situering is een inschatting gemaakt van de cultuurhistorische waarde. Voor een compleet beeld van de waarde van de historische bebouwing is nader onderzoek van de bouwhistorie benodigd.

| Onderdeel                     | Toelichting                                                                                                                                 | Waardering           |
|-------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| hoofdhuis                     | Volgens muurankers in 1649 gebouwd, en omstreeks 1834 en 1889 verbouwd; kolenhok en werkplaats recent ingestort; centrum historisch complex | hoog                 |
| bijgebouwen rond binnenplaats | 17-20e eeuw; kerngebied historisch complex                                                                                                  | hoog                 |
| orangerie                     | 17/18e eeuw; in 1859 vernieuwd; passend bij hist. buitenplaats                                                                              | hoog                 |
| schuur met buitenstalling     | Als opslagschuur bij moestuin; niet-tuingerelateerde buitenopslag ongewenst                                                                 | positief             |
| broeibakken                   | 19/20e eeuw; passend bij moestuin-complex                                                                                                   | hoog                 |
| kippenhok met aanbouw         | 19/20e eeuw; passend bij landbouwkarakter/nutstuin; aanbouw en groot verhardingsoppervlak storend                                           | positief/indifferent |
| jagershuisje                  | 20e eeuw                                                                                                                                    | indifferent          |
| opslagschuur                  | 20e eeuw                                                                                                                                    | indifferent          |
| bakhuisje                     | 17/18e eeuw/recent herbouwd; onderdeel buiten-erf                                                                                           | hoog                 |
| wederopbouw-schuur            | Ca. 1950; passend bij landbouwkarakter en omsluiting buiten-erf                                                                             | positief             |





|   |   |   |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| 4 | 5 | 6 |
| 7 | 8 | 9 |

1. schuur tussen zijpoort en moestuin
2. schuur, buitenstalling en tuinschuurtje achter verwoerde broeibak
3. deels ingestorte tuinmuur en druivenstruiken in noordoosthoek
4. broeibak ri. westen
5. kersenbomen
6. fruitbomen op middenpad
7. zuidelijke kade ri. bruine beuk
8. oostelijke kade
9. vml. kippenschuur



**Beplantingen**

| Onderdeel                | Toelichting                                                                                                                     | Waardering           |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| berceau (loofgang)       | Restant van oorsp. kruisvormige berceau uit ontstaansperiode: 17e eeuw                                                          | hoog                 |
| knotlinden               | 17/18e eeuw; enkele uitgevallen                                                                                                 | hoog                 |
| bos achter vijver        | Oorsp. wand achter vijver; huidig beeld sluit aan bij landschappelijke setting uit 19e eeuw                                     | positief             |
| bijzondere bomen         | Bruine beuk, treurwilg en sequoia bij vijver; 19/20e eeuw; aanwezigheid van moerbeï, tamme kastanje, acacia en populier markant | hoog/positief        |
| fruitbomen in moes-tuin  | Passend bij moestuincomplex; 20e eeuw;                                                                                          | positief             |
| bos op kade              | 20e eeuw; oorspr. onbebost (hak-hout?), thans doorgesloten                                                                      | positief             |
| wegbeplanting noordzijde | Bepalend voor kleinschalige karakter van landschap en omsloten situering van de tuin                                            | positief             |
| laanbeplanting platanen  | Statige toegangslaan; huidige bomen uit ca. 1960                                                                                | hoog                 |
| bos westzijde            | Bosstrook in aansluiting op pad naar Het Vaantje en het sterrenbos; niet overal een laanbeeld meer aanwezig                     | positief             |
| overige beplanting       | Wel of niet beeldondersteunend                                                                                                  | positief/indifferent |

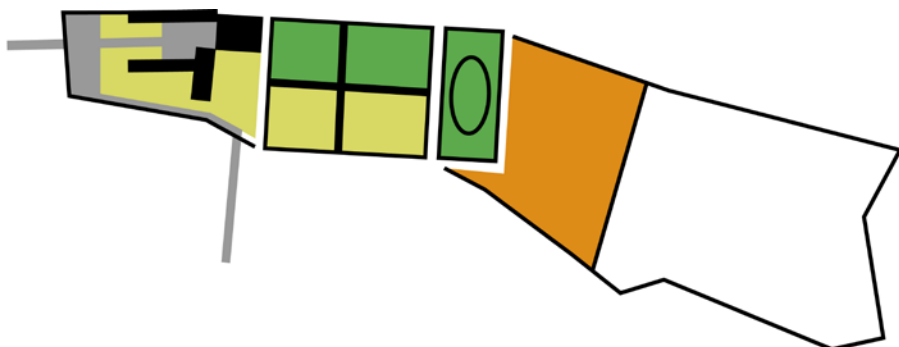
**Water**

| Onderdeel | Toelichting                                                                 | Waardering |
|-----------|-----------------------------------------------------------------------------|------------|
| vijver    | Restant van oorsp. classicistische vijverkom uit ontstaansperiode: 17e eeuw | hoog       |
| sloten    | 18e eeuw en vroeger; plaatselijk dichtgeslibd of opgevuld                   | hoog       |

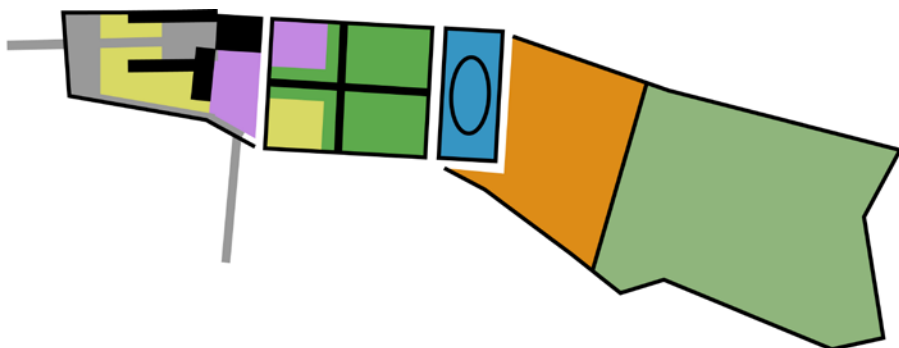
**Objecten/grondwerken**

| Onderdeel     | Toelichting                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Waardering  |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| tuinhekken    | Wit houten hek in 'huisstijl' tussen voorplein en tuin; sierlijk ijzeren spijlenhek aan Venstraat. Overige hekken zijn cultuurhistorisch niet relevant.                                                                                                                                                                                                            | hoog        |
| tuinmuren     | 17/18e eeuw, later gerenoveerd; met 2 karakteristieke nissen, bakstenen pijlers en ezelsrug, met ijzeren haken ter bevestiging van leifruitrekken; met klein houten poortje. Muur met treillage tussen tuin en voorplein; lage muur met daarboven gaaswerk tussen voorplein met knotlinden en openbare weg; muur langs Venstraat; muur met poort bij binnenplaats. | hoog        |
| toegangspoort | Houten poort (achter oranje-rie)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | hoog        |
| kades         | 17e eeuw of ouder                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | hoog        |
| zonnewijzer   | toevoeging, ca. 1985                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | indifferent |
| lantaarnpaal  | toevoeging, 20e eeuw                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | indifferent |





De huidige opbouw van Haanwijk in schematische voorstelling: semi-publiek, functioneel ingericht gebied (grijs), privé-erf (geel), tuin (groen) en moestuin (oranje) en afzonderlijk weiland (wit).



De beoogde opbouw van Haanwijk in schematische voorstelling: semi-publiek, functioneel ingericht gebied (grijs), privé-erf (geel), representatieve ruimte (paars), tuin (groen), vijvertuin (blauw), moestuin (oranje) en (tuin)weide (olijfgroen).

## 5. VISIE OP HOOFDLIJNEN

### Wensen vanuit de eigenaar en erfpachter

Naast de algemene doelstellingen van behoud van de als rijksmonument aangewezen complex historische buitenplaats en een behoud en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden, gecombineerd met de zorg voor een goede beheerbaarheid (inclusief exploitatie en recreatieve ontsluiting), hebben het Brabants Landschap en de heer Bink als erfpachter een aantal wensen geuit ten aanzien van inrichting en functioneren van het terrein van Haanwijk.

Door de afgenomen intensiteit van het onderhoud en beheer is het aanzicht en de inrichting van de tuin versoberd. Vanuit cultuurhistorisch perspectief, maar ook vanuit visuele beleving, is deze staat van onderhoud niet optimaal, hoewel de huidige mogelijkheden hiertoe hebben gedwongen. Daarom zijn de volgende doelen gezamenlijk geformuleerd:

- goede staat van onderhoud
- zoveel mogelijk naar oorspronkelijke sfeer, rekening houdend met de status van rijksmonument
- rekening houdend met natuurwaarden
- praktisch en functioneel beheer onder leiding van erfpachter, eventueel met hulp van vrijwilligers
- meer toegankelijk voor publiek (waaronder donateurs Brabants Landschap)

Het functioneren van de buitenplaats is grotendeels afhankelijk van de toekomstige bestemmingen van het hoofdhuis en de andere ruimten. Er wordt voorsnog uitgegaan van continuering van het theehuis aan het binnenplein en een toekomstige conferentieruimte met logies in het hoofdhuis. Het is wenselijk het gebruik en de inrichting van de tuin hierop af te stemmen, waarbij gedacht kan worden aan:

- verblijfstuin en praktische invulling voor beheer en opslag voor bewoners;
- wandeltuin voor bezoekers van theehuis en zaalverhuur/logies met verspreide zitgelegenheden, bijzondere planten, uitzichten en accenten (bv. volière, fontein, wijngaard, winkel met streekproducten);
- continuering van de moestuin;
- buitenexpositie van een beeldengallery (vanuit oranjerie);

- terras/zitgelegenheid zaalverhuur/logies (bij huis);
- plukborder voor sierbloemen voor eigen gebruik.

Haanwijk is voor gemotoriseerd verkeer minder goed bereikbaar, doordat vanaf de Vughterweg bij Halder de ruim 500 meter lange laan is afgesloten en via Ruimel en de Venstraat het verkeer ruim drie kilometer over smalle en kronkelige dorpsstraten en erftoegangswegen gaat. Wandelaars en fietsers passeren Haanwijk des te meer, mede doordat knooppunt 64 van het fietsroutenetwerk bij het theehuis ligt. Een focus op recreatieve passanten als primaire doelgroep is daarmee het meest logisch, om vervolgens te richten op bezoekers (gemotoriseerd) die langere tijd verblijven en binnen een straal van 50 à 200 meter parkeren.

Vrije toegankelijkheid van de tuin voor publiek is niet gewenst, waarbij toegangscontrole vanuit het theehuis uitgangspunt is.

### Visie

Vanuit de opgave en de doelstelling van Brabants Landschap staat behoud en herstel van de bestaande waarden en kwaliteiten van de buitenplaats voorop. Om de kwaliteiten naar volle potentie te benutten behoeft de tuin en omgeving verschillende ingrepen (met daarop aansluitend beheer en onderhoud). Zo zal voor de uitstraling en sfeer van de tuin de verzorgdheid moeten worden teruggebracht, in aansluiting op het gebruik van de gebouwen en de tuin zelf.

In ruimtelijke zin behoeft de tuin een sterke hoofdstructuur, voortbouwend op de bestaande robuuste elementen als de berceau, vijver en tuinmuur. Binnen deze hoofdstructuur is het gebruik van de 'kamers' relatief vrij te bepalen: uitloopruijme met terras bij het huis, opslag- en beheerterrein, grasveld voor tijdelijke activiteiten, etc. De omgeving van de vijver geldt als permanente stilteplek, als 'oog van de orkaan' tussen tuin en moestuin. Een intensief ingerichte tuin als in de 17e eeuw is thans niet meer passend en te onderhouden. De minimalistische toevoeging van nieuwe strakke paden en hagen verwijst





evenwel naar de classicistische opzet, waarbij een spel van zichtlijnen op tuinbeelden inspeelt op het oorspronkelijk meer fijnmazige padenstelsel.

Vanwege de omsloten situering is de tuin van buitenaf amper zichtbaar, waardoor de nieuwsgierigheid wordt geprikkeld om via het theehuis de 'verborgen rust' te bezoeken.

### **Strategie**

Vanwege de nog onzekere toekomst van de exploitatie van Haanwijk, wordt een fasegewijze uitvoering voorgesteld, in navolging van de draagkracht van de financiën en de beheermogelijkheden. Daarbij is telkens sprake van een stap voorwaarts en van zoveel mogelijk een afronding van de stap alvorens aan een nieuwe te beginnen. Zo verdienen activiteiten die het achterstallige onderhoud wegwerken de voorkeur boven nieuwe decoratieve elementen, ook omdat bijvoorbeeld daarvan het beheer wat betreft financiën en mankracht nog niet gedekt kan zijn.

De volgende fases kunnen worden onderscheiden:

1. Opruimen en urgent stabiliserend onderhoud;
2. Versterking van de historische hoofdstructuur;
3. Aanvulling van basisinrichting, die vanuit de exploitatie noodzakelijk zijn of een groot effect hebben op de sfeerbeleving;
4. Uitbreiding voorzieningen, eigentijdse aanvullingen, verfijnen en diversifiëren.

### **Streefbeeld tuin**

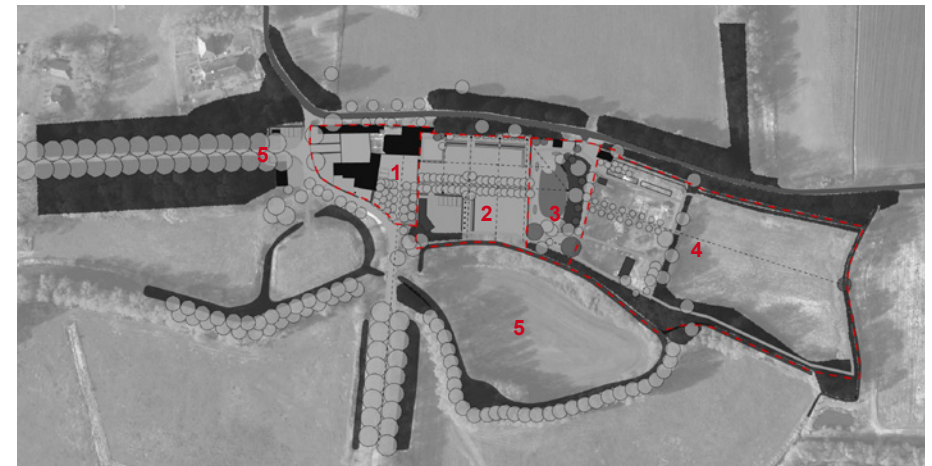
De berceau en ovale vijver zijn formele stijlelementen die zoveel mogelijk aan de ideaalvorm behoren te voldoen, zodat een strak en eenduidig beeld bestaat. Gezien het ontbreken van meer dan de helft van het aantal bomen en de ouderdom van de resterende bomen in de berceau is daar thans geen sprake van. Toch zou verjonging op dit moment prematuur zijn, aangezien de oude gedrongen bomen als 'knielende reuzen' passend zijn in het sfeervolle en doorleefde karakter van heel Haanwijk. Op (lange) termijn zou integrale vervanging moeten worden overwogen om in de toekomst weer een eenduidig beeld te verkrijgen.

De vijver heeft wel direct verbetering, waarbij deze wordt gebaggerd en de kanten worden geschoond en voorzien van (nieuwe) beschoeiing. De beplanting heeft revisie, waarbij de oude bomen worden gehandhaafd en aan

de oostzijde een wand aanwezig blijft. Dit schonen en baggeren geldt tevens voor de rond de tuin gelegen sloten en greppels, waarbij deze worden vrijgemaakt van eventuele gronddepots.

De berceautuin wordt door middel van een dwarspad weer in kwadranten verdeeld, waarbij deze in eerste instantie hoofdzakelijk als gazon worden ingericht, met tegen het huis een terras (ter facilitering van de vergaderlocatie) en in het zuidwestelijke kwadrant een met hagen afgesloten werk- en opslagplaats met nieuwe schuur ter vervanging van bestaande opstallen. Een deel van de beplanting op de zuidelijke kade wordt verwijderd, zodat er vanuit de tuin weer een 'venster' op het landschap ontstaat.

De muur aan de noordzijde van de tuin heeft bouwkundige inspectie en zonodig consolidatie of restauratie. De muur in de moestuin wordt opnieuw opgemetseld.



Onderscheiden deelgebieden op Haanwijk: 1) Bebouwing, erf en voorplein; 2) Berceautuin; 3) Vijvertuin; 4) Moestuin en weide; 5) Omgeving



### Werkzaamheden per fase en per deelgebied

| activiteit/prioriteit<br>deelgebied | opruimen/consolideren (fase 1)                                                                                                                                                                                                                                              | hoofdstructuur herstellen (fase 2)                                                                                                                                                                                                                                                                                            | aanvulling basisinrichting (fase 3)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | uitbreiding en verfijning (fase 4)                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. bebouwing, erf en voorplein      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tuilmuren bouwkundig onderzoeken en waar nodig restaureren</li> <li>- verplaatsen container/compostvat</li> </ul>                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- inboeten lindes</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- bodem onder knotlindes periodiek schonen van onkruid en blad</li> <li>- (nieuwe eenduidige) hagen aanplanten rondom privétuinen</li> <li>- gleditsia bij poort vervangen door linde</li> <li>- verharding ten zuiden van westelijke toegangspad verwijderen i.r.t. realisatie nieuwe parkeergelegenheid bewoners</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- plaatselijk herleggen klinkerverharding (uitvlakken)</li> <li>- aanvullen stinzenbeplanting onder lindes</li> </ul>                                                                        |
| 2. berceautuin                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- buitenopslag en opstallen opruimen i.s.m. bouw nieuwe schuur</li> <li>- zuidelijke sloot schonen en storthopen bij kade verwijderen</li> <li>- tuinmuur bouwkundig onderzoeken en waar nodig restaureren, incl. poortje</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- gazon leegmaken en evt. egaliseren; zonnewijzer verplaatsen</li> <li>- herstel onverharde paden, recht maken/uitvlakken</li> <li>- gedeeltelijk beplanting verwijderen van zuidelijke kade en pad aanleggen op kruin</li> <li>- beheer- en opslagterrein verder inrichten</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- hagen aanplanten ter geleiding tuin</li> <li>- paden voorzien van halfverharding</li> <li>- inrichting terras bij het huis</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- (kunst)objecten plaatsen i.r.t. zichtlij-nenspel en nissen</li> <li>- bloemborders toevoegen rondom terras en langs paden</li> <li>- leifruit tegen de muur planten (o.a. vijg)</li> </ul> |
| 3. vijvertuin                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- oevers schonen, beplanting verwijde-ren</li> <li>- dierengraven concentreren onder oude beuk</li> </ul>                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- beschoeiing vernieuwen</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- object ter beëindiging van berceau-as plaatsen</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- zitgelegenheid creëren i.v.v. vlonder bij vijver/oranjerie</li> <li>- bloemborders toevoegen ter verrijking</li> </ul>                                                                     |
| 4. moestuin en weiland              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- tuinmuur opnieuw opmetdelen (bouw-kundig uitwerken)</li> <li>- buitenopslag opruimen en buitenstal-ling verwijderen</li> <li>- meidoornstruweel schonen en inboeten</li> </ul>                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omliggende sloten schonen en bag-geren</li> <li>- graspaden i.s.m. eenduidige hagen rondom moestuinvelden</li> <li>- meidoornstruweel tussen moestuin en weiland schonen en inboeten</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- boom in weiland ter beëindiging zichtlijn</li> <li>- broeibakken herstellen en passend gebruik geven</li> <li>- fruitbomen op middenpad aanvullen</li> <li>- haag aanplanten tussen vijvertuin en moestuin t.h.v. oranjerie</li> <li>- enkele fruitbomen bij schuur en entree-hek planten (bijv. o.a. moerbeï)</li> <li>- toegangshek wit maken</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- onverhard wandelpad rondom weiland aanleggen</li> <li>- (kunst)objecten plaatsen i.r.t. aanbod buitenexpositie</li> </ul>                                                                  |
| 5. omgeving                         |                                                                                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- sloten schonen</li> <li>- ondergroei platanenlaan afzetten</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- beplanting tussen platanenlaan en entreepoort dunnen t.b.v. zicht op weilanden</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- onverhard erf inrichten tussen bakhuis-je, wederopbouwschuur en doorgaand pad</li> <li>- herstel van een brug over de afge-sneden Dommelarm in de platanenlaan naar Halder</li> </ul>      |

De knotlindes op het voorplein worden daar waar een boom is uitgevallen weer ingeboet. In de moestuin wordt een verzorgder beeld bereikt door elke deeltuin van een eenduidige haag te voorzien, en de drie hoofdpaden een duidelijke lineaire lijnvoering te geven. Het middenpad is breder en is beplant met enkele fruitbomen. Een verbinding met het oorspronkelijk eveneens tot de moestuin behorende oostelijke terrein wordt gecreëerd door middel van een zichtlijn vanuit het middenpad op een markante boom, en een informeel wandelpad langs de buitenrand.

#### **Advies voor verbetering van de omgeving**

De aantrekkelijkheid van Haanwijk schuilt voor een belangrijk deel in het ensemble van het gehele complex, waarbij het gebied tussen de buitenste kades als begrenzing kan worden genomen.

Belangrijke kenmerken daarin zijn:

- De centrale positie van het huis; een ander gebouw in de nabijheid mag niet gaan domineren in grootte en functionele aantrekkingskracht;
- De diversiteit van sferen rondom het centrum (weide, akker, bos, tuin);
- De gedeeltelijke zichtbaarheid van Haanwijk; een deel blijft verborgen in de omsloten tuin;
- Het agrarische karakter, waaraan het passeren van een 'erf' tussen bouwhuizen en wederopbouwschuur een belangrijke bijdrage levert;
- Het zicht op de waterlopen en beleving van de hoogteverschillen;
- Het contrast tussen de open dalgronden en de hogere, omsloten bouwlanden en bossen.

Aanbevolen wordt om aan de zuid- en westzijde van het complex langs het doorgaande pad een eenduidige haag te planten om de achterliggende privé-tuinen uit het zicht te brengen. De symmetrische beplanting ten opzichte van de bouwhuizen wordt hersteld door een Valse Christusdoorn aan de noordzijde te vervangen door een linde. Door enkele bomen op het 'buitenerf' tussen bouwhuizen, bakhuisje en wederopbouwschuur te kappen, alsmede de obstakels/paaljes te verwijderen en de verharding aan te passen, ontstaat een royaler entreegebied, met meer zonlicht en gebruiksmogelijkheden, ook om een stopplek te markeren. Op dit voorterrein zou desgewenst ruimte kunnen worden gereserveerd voor enkele parkeerplaatsen voor minder-validen.

In de toekomst zal met name de inpassing van parkeermogelijkheden aandacht vergen, ook in relatie tot het 'buitenlokaal' dat als educatief centrum bij Haanwijk 4a is ingericht. De realisatie van een parkeervoorziening nabij het hoofdhuis, het koffie- en theehuis, en het buitenlokaal zal gezien de afstanden logischerwijs binnen de begrenzing van de complex historische buitenplaats plaatsvinden, en aldus van invloed zijn op het ensemble. Aan de hand van een zorgvuldige locatiekeuze en landschappelijke inpassing moet dit op termijn mogelijk zijn.

Begin 2013 is tegenover Haanwijk een moestuin voor kinderen gerealiseerd. Behoud van een goede inpassing (gesloten randbeplanting, geen bouwwerken) en verzorgde uitstraling zijn geboden.

Ook de verzorgde uitstraling van de lanen (vrijstellen van ondergroei) en van de 'buurnatuurplek' op het eiland ten zuidwesten van het huis behoeven aandacht voor het behoud van de ruimtelijke kwaliteit.





Beeld na uitvoering van fase 1 en 2.



Beeld na uitvoering van fase 1 tot en met 4.





Sfeerimpressies van gebruiksvormen, zoals buitenexpositie, informeel wandelpad en (tijdelijke) cultuurpodia.



## 6. PLAN VAN AANPAK

### 6.1. Uitwerking algemeen

Om bovenstaande visie met streefbeeld te realiseren zijn hoofdzakelijk een aantal eenmalige ingrepen nodig en daarnaast een aangepast beheer. Daarbij is onderscheid te maken in specifieke ingrepen die gelden voor een bepaald onderdeel van de buitenplaats én richtlijnen en maatregelen voor het gehele terrein. In dit hoofdstuk worden eerst in een aantal paragrafen de ingrepen met betrekking tot paden en routing, meubilair en de uiteenlopende beplantingen behandeld. Vervolgens worden de specifieke deelgebieden uitgelicht.

De tuin bij Haanwijk wordt primair gezien als een sieraanleg en de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden wordt hierbinnen geplaatst. Bij het uitvoeren en faseren van ingrepen moet rekening gehouden worden met aanwezig en te versterken natuurwaarden.

#### Paden

Essentieel voor de beleving en het praktisch gebruik van de tuin zijn de wandelpaden. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen de siertuin en de moestuin. Het pad door de berceau vormt de belangrijkste ontsluitingsas van de tuin, waarbij moet worden gewaakt voor een te zware belasting door voertuigen in verband met schade aan de boomwortels. Voertuigen (bijvoorbeeld voor onderhoudswerkzaamheden) dienen gebruik te maken van de zijpoort achter de oranjerie.

Paden horen over hun gehele lengte van gelijke breedte te zijn. Het aanbrengen van kantopsluitingen in de tuin biedt hiervoor een duurzame oplossing, waardoor ook op regulier onderhoud kan worden bespaard. In de moestuin is een minder ordentelijk beeld acceptabel en kan dit achterwege blijven. De paden blijven hier gehandhaafd als graspad. Op de kade zijn kantopsluitingen niet toepasbaar en ook niet nodig indien de kruin een vaste breedte kent en het met gras begroeide talud een regelmatige helling kent.

Het streven is dat de paden waarover de uitgezette wandelroute loopt, gegarandeerd begaanbaar zijn; ook bij natte weersomstandigheden. Aangezien de bodemgesteldheid op dit moment geen probleem oplevert voor de beloop-

baarheid, kunnen de tuinpaden in principe onverhard zijn. Wel dienen de paden enigszins rond te liggen voor een goede afwatering en worden waar nodig overgroeiing, humus en gevallen bladeren (periodiek) verwijderd.

#### Beplanting

Een rijke en gevarieerde beplanting, met laagsgewijze opbouw en gevarieerde leeftijden, is zowel voor de visuele kwaliteiten van de tuin als voor de duurzaamheid en biodiversiteit van belang. Dit geldt met name voor de boschages met inheems loofhout in de randen, op de kade en achter de vijver. Gezien de ouderdom van enkele beplantingen, zoals van het meidoornstruweel achter de moestuin, kan het waardevol zijn bronnenonderzoek te laten uitvoeren. In de berceau tuin prevaleert de verzorgdheid en het eenduidige beeld (gazon, hagen, borders). In de tuin ligt het accent van de beplanting hoofdzakelijk op het gebruik of nut ervan, waarbij de variatie ligt in de diversiteit van de plantensoorten (bloeiwijze, wintergroen) en vorm (-snoei). In afwijking van de andere tuindelen zijn in de vijvertuin tevens enkele bijzondere bomen aanwezig, zoals thans reeds de metasequoia en treurwilg. Daarnaast is boomverzorging noodzakelijk voor het behoud van karakteristieke waardevolle exemplaren (bomen in de berceau, knotlindes) en in het kader van de veiligheid. Dood hout en snoeihout wordt in principe altijd verwijderd en afgevoerd uit de tuin.

Enkele boomsoorten zijn karakteristiek voor Haanwijk. Zo komt er opvallend veel robinia en tamme kastanje in de singels voor. Lindes sieren veelal prominente plekken, zoals het voorplein. De populier is kenmerkend voor de meer open Dommelluiterwaarden. De moerbeï is specifiek verbonden met de historie van Haanwijk in verband met het kweken van zijderupsen. De metasequoia staat symbool voor de bosbouwkundige achtergrond van één van de familieleden, dat gerelateerd kan worden aan de prominente rol die meerdere landgoedeigenaren in de tweede helft van de 19e eeuw speelden in de ontwikkeling van de bosbouw en bebossing van 'woeste gronden'.

De iets hoger gelegen locatie van Haanwijk biedt de kans op fraaie panorama's op het omliggende landschap. De opstanden langs sloten en in de lanen werd voorheen regelmatig afgezet om als gebruikshout te dienen, ter-





Beplanting op de oevers van sloten, op de kade en in de lanen (tussen de laanbomen en onder de boomkronen) wordt periodiek afgezet op lage stobben.



Een eenduidige behandeling van hekwerken en poorten verdient de voorkeur, zodat alles tot een huisstijl gaan behoren. Er is onderscheid gemaakt tussen zwarte, ijzeren spijlenhekken (groen), witte, houten spijlenhekken (paars), dichte, houten poorten (rood) en tuinmuren (geel). Het hek rondom de zuidelijke privétuinen (paars gestippeld) wordt vervangen door een haag.



Differentiatie in paden: met klinkers verhard (oranje), door middel van grind halfverhard (bruin), onverhard zandpad (wit), onverhard graspad (groen) en te verwijderen verharding (geel).

wijl deze dichte stroken nu het zicht op het landschap en de lichtinval op het water beperken. Daarom wordt geadviseerd om in de omgeving van Haanwijk verschillende struwelen (als hakhout) af te zetten, gefaseerd per plek (niet alles tegelijkertijd) en dit circa elke vijf jaar te herhalen. Op de kade ter hoogte van de berceau wordt een 'venster' gecreëerd waarvoor alle beplanting over ca. 40 meter wordt verwijderd, terwijl het buiten dit gedeelte van de kade acceptabel is om enkele oude bomen te sparen.

Ter afscheiding van privéruimtes of geleding van de tuin wordt voorgesteld om hagen aan te planten, die bestaan uit één soort en een passende hoogte kennen, bijvoorbeeld circa 1,20 meter rondom het erf of circa 1 meter rondom de deeltuinen in de moestuin. Wat betreft beplanting kan worden gedacht aan beuk, meidoorn of liguster.

Het beheer van graslanden en gazons heeft een natuurlijke en een cultuurhistorische component, waarbij het beheer afhangt van het gewenste beeld voor een deelgebied. Voor het meer agrarische weilandlanden ten oosten van de moestuin is het prevalentie eindbeeld een begraaft of extensief gemaaid grasland, vanzelfsprekend in samenhang met de gebruiksmogelijkheden. Een informeel pad langs de buitenzijde van dit perceel wordt uitgezet door ca. 1,5 meter kort te maaien. De graslanden op de meer representatieve plekken, namelijk de berceau- en vijvertuin, dienen een meer frequent maairegime te kennen.

#### Water

De aanwezigheid van zichtbaar water van goede kwaliteit en met voldoende hoge waterstand is van groot belang voor de cultuurhistorische en ecologische waarde van het gebied, juist door de natuurlijke afwisseling die voortkomt uit de landschappelijke hoogteverschillen. Esthetica en biodiversiteit gaan hier nauw samen. Vanuit cultuurhistorie is de aanwezigheid van ruim open water met beperkte kroosbedekking (max. ca. 15 %) van belang om de ruimtelijke en spiegelende werking van de waterpartijen als onderdeel van de compositie van het park te behouden. Uit oogpunt van natuurwaarden is een goede waterkwaliteit, onder meer te bereiken door voldoende lichtinval, belangrijk. Dit geldt zowel voor de sloten rondom de tuin, als voor de vijver.

De vijver is in principe watervoerend, al kan deze in de zomerperiode een lager peil kennen. In eerste instantie is het schonen en uitbaggeren van be-

lang. Mochten deze maatregelen nog niet voldoende oplossing bieden om de vijver continu watervoerend te krijgen, is te overwegen om (delen van) de vijverbodem van een afdichtende laag te voorzien. Om het zicht op de vijver te herstellen en meer licht in het water te krijgen, wordt een deel van de oeverbeplanting verwijderd (met name de esdoornopslag) en bomen gesnoeid. Door gerichte snoei van de eiken kan de overlast van bladval voor de vijver worden beperkt.

#### Entrees en hekwerken

De tuin van Haanwijk is door middel van muren, bebouwing en watergangen afgesloten. De hekwerken en muren dragen in sterke mate bij aan de herkenbaarheid en uitstraling van Haanwijk.

De toegangen tot de tuin zijn in de meeste gevallen afgesloten door witte poorten of poorthekken, zoals de hoofdtoegang naar de berceau. De witte, houten poorten en hekken met verticale spijlen behoren tot de 'huisstijl' van Haanwijk. De zijpoort achter de orangerie wijkt thans in kleur hiervan af, waarbij een renovatie van deze in witte kleur een verbetering zou zijn. Het hek op de muur tussen de berceau en het voorplein behoeft renovatie, in samenhang met een smal poorthek tegen het huis.

De dichte, houten poorten zijn thans groen of bruin geschilderd. Het verdient de voorkeur om deze eenduidig van een kleur te voorzien. Zo behoudt het houten poortje in de tuinmuur na renovatie een groene kleur.

De 'buitenpoorten' ten westen van het binnenplein, ten zuiden van de knotlindes en aan de Venstraat bestaan uit stalen spijlenhekken met een eenvoudige doch representatieve uitstraling. Het houten tuinhek tussen het openbare zandpad en de zuidelijke privétuinen sluit niet aan op de huisstijl en wordt vervangen door een haag.

#### Meubilair

In relatie tot de toekomstige meer publieke toegankelijkheid van de tuin en afhankelijk van de bezoekersaantallen kan in zitmeubilair worden voorzien. Zitbanken dienen dan strategisch ten opzichte van bijzondere plekken en uitzichten te worden geplaatst, in principe met de voorzijde aan de paden en het liefst met een 'rugdekking' van beplanting. De banken worden buiten de zichtlijnen opgesteld, dus niet aan het einde van de berceau. De banken ken-





nen een eenduidige vormgeving. Er worden geen afvalbakken bij de banken geplaatst.

Van bebording is thans nog geen sprake. Mocht dit wel wenselijk zijn verdient een zeer terughoudend gebruik de voorkeur. Waar borden noodzakelijk zijn, zouden deze bijvoorbeeld zo laag mogelijk geplaatst kunnen worden of tegen een achtergrond om de visuele invloed te beperken. Informatieborden dienen zoveel mogelijk te worden geconcentreerd bij de ingangen buiten de tuin.

## **6.2. Uitwerking deelgebieden**

Hieronder zijn de historische en huidige kenmerken, het streefbeeld, de benodigde maatregelen en werkwijze, en eventueel aanvullende opmerkingen uitgeschreven per deelgebied. Daarbij kan herhaling ten opzichte van de hiervoor beschreven zaken voorkomen, ten gunste van een zelfstandig leesbare uitwerking per deelgebied.

### **1. Bebouwing, erf en voorplein**

#### ***Kenmerken***

- De westelijke en zuidelijke lanen zijn georiënteerd op het hoofdhuis;
- De oriëntatie van het hoofdhuis ligt daarmee naar twee kanten;
- Het compacte gebouwencomplex rondom een binnenplein is door de poorten, muren en het beperkte aantal vensters introvert;
- Het voorplein bestaat uit een open en omsloten ruimte voor het huis en een ruimte met knotlindes, die vrijwel geen onderbegroeiing kent.

#### ***Streefbeeld***

Het voorplein kent een markante entree van grillige knotlindes: de bezoeker moet het donkere bladerdek passeren om op het zonnige voorplein te komen. Dit plein vormt samen met de binnenplaats het verdeelpunt van (wandel)routes op het landgoed, als schakel tussen de gebouwen en de tuin. Auto's worden hier zo min mogelijk geparkeerd.

De buitenzijde van het complex kent aan de west- en zuidzijde een eenduidige haag, waarachter de privétuinen schuil gaan.

#### ***Maatregelen en werkwijze***

##### **► Fase 1:**

- Tuinmuren bouwkundig onderzoeken en waar nodig restaureren;
- Container enkele meters verplaatsen naar locatie ten zuiden van de voormalige stal, zodat deze geen afbreuk doet aan het voorplein met lindes. De container kent an sich een subtiele vormgeving en maat.

##### **► Fase 2:**

- Inboeten van de knotlindes op het voorplein.

##### **► Fase 3:**

- Bodem onder knotlindes periodiek schonen van onkruid en blad;
- (Nieuwe eenduidige) hagen aanplanten rondom privétuinen;
- De Valse Christusdoorn (gleditsia) bij de westelijke poort vervangen door een linde om het symmetrische beeld te herstellen;
- Verharding ten zuiden van westelijke toegangspad verwijderen in relatie tot realisatie van nieuwe parkeergelegenheid voor de bewoners elders.

##### **► Fase 4:**

- Plaatselijk, waar nodig de klinkerverharding van het voorplein herleggen (uitvlakken);
- Aanvullen stinzenbeplanting (schaduwminnend) onder de knotlindes.

#### ***Aanvullende opmerkingen***

Het ingestorte gebouwtje tussen huis en tuinmuur behoeft restauratie en een nadere bestemming. Het zou desgewenst voor opslag kunnen worden benut.





## 2. Berceautuin

### Kenmerken

- In de ordening van de tuin is niet gereageerd op de situering van het hoofdhuis, waardoor of omdat deze decentraal ligt;
- Oorspronkelijk kende de tuin een vierkant-met-kruismotief met een min of meer symmetrische of gespiegelde indeling;
- Thans resteert een centrale as als berceau;
- De omsloten tuin kent vier van elkaar afwijkende randen: een lage muur met spijlenhek aan de westzijde, een hoge tuinmuur met nissen aan de noordzijde, een kade aan de zuidzijde en een thans niet meer door een haag begrensde oostzijde.

### Streefbeeld

De berceautuin wordt door middel van een dwarspad weer in kwadranten verdeeld, waarbij deze in eerste instantie hoofdzakelijk als gazon worden ingericht, met tegen het huis een terras ter facilitering van de vergaderlocatie. In latere instantie worden bloemborders langs de paden en leifruit tegen de muur toegevoegd. In het zuidwestelijke kwadrant is een met hagen afgesloten werk- en opslagplaats ingericht, met een nieuwe schuur ter vervanging van bestaande opstallen. Een deel van de beplanting op de zuidelijke kade wordt verwijderd, zodat er vanuit de tuin weer een 'venster' op het landschap ontstaat.

### Maatregelen en werkwijze

- Fase 1:
  - Buitenopslag en opstallen opruimen in samenhang met de bouw van een nieuwe schuur, waarvoor een verdere bouwkundige uitwerking nodig is;
  - Zuidelijke sloot schonen en storthopen bij kade verwijderen;
  - Tuinmuur bouwkundig onderzoeken en waar nodig restaureren, inclusief het poortje en met aandacht voor de resterende ijzeren pennen en haken.
- Fase 2:
  - Gazon leegmaken, waar nodig egaliseren en waar nodig opnieuw inzaaien;
  - De zonnewijzer naar een centrale plek op het nieuwe uitgezette gazon verplaatsen;
  - Herstel onverharde paden, waarbij deze recht worden gemaakt en wor-

den uitgevlakt;

- Gedeeltelijk beplanting verwijderen van zuidelijke kade en pad aanleggen op kruin van de kade, vanaf het nieuwe beheerterrein tot de achterkade in de moestuin;
- Het beheer- en opslagterrein verder inrichten, onder andere met enkele parkeerplaatsen voor bewoners.

#### ► Fase 3:

- Hagen aanplanten ter geleiding van de tuin;
- Paden voorzien van kantopsluiting en halfverharding waar nodig, en indien er veel publieke betreding plaatsvindt;
- Inrichting van een terras bij het huis.

#### ► Fase 4:

- (Kunst)objecten plaatsen in relatie tot een zichtlijnspeel tussen de hagen, over de paden en naar de nissen (waar een object in geplaatst kan worden);
- Bloemborders toevoegen rondom het terras en langs de paden;
- Leifruit tegen de muur planten (behoud of herplant van de vijg).

### Aanvullende opmerkingen

Ten aanzien van de plaatsing van kunstobjecten zou moeten worden nagegaan wat het (lokale) aanbod van buitenexpositie is en welke verdere consequenties dit heeft, bijvoorbeeld voor de nodige afsluitbaarheid van het terrein en verzekering van de objecten. Er is recent een kunstproject gestart bij het Sterrenbos, waarbij mogelijk kan worden aangehaakt. Het voordeel van een buitenexpositie is de relatief eenvoudige realiseerbaarheid en de vergroting van de bekendheid en betrokkenheid bij publiek. Een exploitatiemodel en marktverkenning behoort tot het benodigde vervolgonderzoek.





### **3. Vijvertuin**

#### **Kenmerken**

- De vijver vormt het hoofdmoment in tuin, een eindpunt van de middenas door de berceau en een schakel tussen berceautuin en moestuin;
- De tuin is met hoge beplanting omsloten aan de oostzijde;
- De orangerie richt zich niet op de vijver, maar staat als zelfstandig gebouw aan de 'zijlijn', tegen de tuinmuur.

#### **Streefbeeld**

Voor de vijver wordt een ideaaltypische, ovale vorm voorgestaan, dus niet een natuurlijke, grillige vorm. De oever kent daarbij een regelmatige helling en beschoeiing. De vijver is het gehele jaar watervoerend. Op enige afstand van het water staan langs het pad bijzondere boomsoorten met daaronder een tuinbank. Ovale borders verrijken de plek met kleur en geur. Een boven het water zwevend vlonder kan op termijn een aantrekkelijke verblijfsplek worden om van de rust op deze plek te genieten.

#### **Maatregelen en werkwijze**

##### ► Fase 1:

- Spontane beplantingsopslag wordt verwijderd, overhangende takken gesnoeid en oevers geschoond (met name esdoornopslag);
- De dierengraven concentreren onder de oude beuk bij de bestaande graven.

##### ► Fase 2:

- Beschoeiing van de vijver vernieuwen, in samenhang met evt. uitbaggeren. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de aanwezige bakken met waterlelies.

##### ► Fase 3:

- Object ter beëindiging van de berceau-as aan de achterzijde van de vijver plaatsen. Dit is een logische locatie voor een tuinbeeld, zodat het voorstelbaar is dat om dezelfde reden hier wellicht vroeger ook een element heeft gestaan;
- De boszone dunnen en aanvullen met wintergroen en sierheesters.

##### ► Fase 4:

- Zitgelegenheid creëren in de vorm van een vlonder bij de vijver, aan de zonlichtrijke zijde (bij de orangerie);
- Bloemborders toevoegen ter verfraaiing.

#### **Aanvullende opmerkingen**

Het terugbrengen van een fontein is eveneens een optie, maar vergt de nodige investeringen in aanleg, gebruik en onderhoud. Daarbij komt dat kan worden betwijfeld of in de vijver ooit een fontein aanwezig is geweest, of dat in de 18e eeuw sprake was van een ander soort fontein, bijvoorbeeld een waterbron.





#### **4. Moestuin en weide**

##### **Kenmerken**

- De moestuin is functioneel en systematisch verdeeld in vakken;
- Het terrein is gedraaid en ligt parallel aan de Venstraat.

##### **Streefbeeld**

De moestuin is de bruisende plek waar het nuttige met het aangename wordt gecombineerd, en waar een stevige hoofdstructuur de flexibele gebruiksruides omringt. In de moestuin wordt een verzorgd beeld bereikt door elke tuin van een eenduidige haag te voorzien, en de drie hoofdpaden een duidelijke lineaire lijnvoering te geven. Het middenpad is breder en is beplant met enkele fruitbomen. Een verbinding met het oorspronkelijk eveneens tot de moestuin behorende oostelijke terrein wordt gecreëerd door middel van een zichtlijn vanuit het middenpad op een markante boom, en een informeel wandelpad langs de buitenrand. Het meidoornstruweel tussen de moestuin en het weiland wordt behouden en waar nodig aangevuld.

##### **Maatregelen en werkwijze**

###### ► Fase 1:

- De tuinmuur opnieuw op metselen (bouwkundig uitwerken);
- Buitenopslag opruimen en de buitenstalling verwijderen;
- Het meidoornstruweel tussen moestuin en weiland schonen van opslag en waar nodig inboeten.

###### ► Fase 2:

- Omliggende sloten schonen en baggeren;
- Graspaden in samenhang met eenduidige hagen rondom de moestuin-velden rechtekken en uitlijnen;
- Het meidoornstruweel tussen de moestuin en het weiland schonen van opslag en inboeten met meidoorn.

###### ► Fase 3:

- Een boom in het weiland planten ter beëindiging van de zichtlijn over het middenpad in de moestuin. De kade wordt niet vergraven;
- De broeibakken herstellen en een passend gebruik geven;
- Fruitbomen op het middenpad aanvullen;
- Een haag aanplanten tussen de vijvertuin en de moestuin ter hoogte van

- de orangerie;
- Enkele fruitbomen bij de schuur en het entreehek planten (bijvoorbeeld een moerbeï);
- Het toegangshek wit schilderen of door een wit hek vervangen.

###### ► Fase 4:

- Onverhard wandelpad rondom het oostelijke weiland aanleggen;
- (Kunst)objecten plaatsen in relatie tot het aanbod voor buitenexpositie.

##### **Aanvullende opmerkingen**

Ten aanzien van de plaatsing van kunstobjecten zou moeten worden nagegaan wat het (lokale) aanbod van buitenexpositie is en welke verdere consequenties dit heeft, bijvoorbeeld voor de nodige afsluitbaarheid van het terrein en verzekering van de objecten.





## **5. Omgeving**

### **Kenmerken**

- De centrale positie van het huis; een ander gebouw in de nabijheid mag niet gaan domineren in grootte en functionele aantrekkingskracht;
- De diversiteit van sferen rondom het centrum (weide, akker, bos, tuin);
- De gedeeltelijke zichtbaarheid van Haanwijk; een deel blijft verborgen in de omsloten tuin;
- Het agrarische karakter, waaraan het passeren van een 'erf' tussen bouwhuizen en wederopbouwschuur een belangrijke bijdrage levert;
- Het zicht op de waterlopen en beleving van de hoogteverschillen;
- Het contrast tussen de open dalgronden en de hogere, omsloten bouwlanden en bossen.

### **Streefbeeld**

De herkenbaarheid en attractiviteit van Haanwijk beperkt zich niet tot de kern, maar strekt zich uit over het gehele landgoed.

Door enkele bomen op het 'buitenerf' tussen bouwhuizen, bakhuisje en wederopbouwschuur te kappen, alsmede de obstakels/paaljes te verwijderen en de verharding aan te passen, ontstaat een royaler entreegebied, met meer zonlicht en gebruiksmogelijkheden. Op dit voorterrein zou desgewenst ruimte kunnen worden gereserveerd voor enkele parkeerplaatsen voor minder-validen.

### **Maatregelen en werkwijze**

- Fase 1: n.v.t.
- Fase 2:
  - Sloten schonen ten behoeve van zichtbaarheid en lichtinval
  - Ondergroei platanenlaan afzetten in verband met uitzicht op landschap
- Fase 3:
  - Beplanting tussen platanenlaan en entreepoort dunnen ten behoeve van zicht op weilanden
- Fase 4:
  - Onverhard erf inrichten tussen bakhuisje, wederopbouwschuur en doorgaand pad

- Herstel van een brug over de afgesneden Dommelarm in de platanenlaan naar Halder.

### **Aanvullende opmerkingen**

- Eventuele inpassing van een toekomstige parkeerplaats;
- Verzorgde uitstraling van de kindermoestuin;
- Verzorgde uitstraling van lanen en periodieke VTA-controle;
- Verzorgde uitstraling door onder meer periodieke dunning van de beplanting langs de Venstraat, met speciale aandacht voor de tamme kastanjes;
- Verzorgde uitstraling buurtnatuurplek;
- Verzorgde en veilige verharding van het opengestelde pad tussen Halder en Haanwijk;
- Uitwerking plan van aanpak voor het herkenbaar houden van het sterrenbos.





## BRONNEN.

### Literatuur

Anoniem, *J.P. van Breugel 40 jaar dienst*, ongedateerd krantenbericht.

Anoniem, *Noordbrabants Landschap koopt Haanwijk*, krantenartikel 3 mei 1984.

Becx, J.A.J., *Een Oirschots heerlijkheidswapen en de Meierijse historie*. In: Brabants Heem, Jaargang XVIII, 1966.

Caspers, Thijs, Annelieke Kelderman, *Landgoederen in Noord-Brabant; het lief en leed dat landgoed heet*, Brabants Landschap, Picture Publishers, 2012.

Coenen, J., *Baanderheren, boeren en burgers*, Aeneas uitgeverij, Boxtel, 2004.

Hengstum, N. van, Haanwijk, *Akte van overdracht van Den Dam in 1661*. In: Den Heertgang, jg. 15, sept. 2009.

Jongh, P. de, P. Pulles, *Landschap met Karakter, een tijdsbeeld van de Meierij*, Aeneas uitgeverij, Boxtel, 2003.

Kolman, Chris, Ben Olde Meierink, Ronald Stenvert, *Monumenten in Nederland - Noord-Brabant*, Waanders Uitgevers, Zwolle, 1997.

Oirschot, A. van, *Middeleeuwse kastelen van Noord-Brabant, hun inwoners en bewogen geschiedenis*, Rijswijk, 1981

Oldenburger-Ebbers, C.S., A.M. Backer, E. Blok, *Gids voor de Nederlandse Tuin- en Landschapsarchitectuur, Deel Zuid*, Uitgeverij De Hef publishers, Rotterdam, 2000.

Sasse van Ysselt, A.F.O. van, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunnen eigenaars of bewoners in vroegere eeuwen; aantekeningen uit de Bossche schepenprotocollen loopende van 1500-1810*, 3dln, Den Bosch, 1911-1914.

Sloots, Th.L., *Het huis van Herlaer*, Sint-Michielsgestel, 1959.

Spierings, M., *De Konijnen-warande van Herlaer*. In: Brabants Heem, jg. 31, 1979.

Spierings, M., *De graaf Schlippenbach*, 1982.

Spierings, M.H.M., *Om en in de vrijdom van Den Bosch; een inleiding in de geschiedenis van het gebied rond de stad en de dorpen langs de Dommel en Aa*, 's-Hertogenbosch, 1982.

Veldhoven, J. van, *De historie van Haanwijk*, digitaal artikel, augustus 2009.

Vencken, broeder Celestinus, *Een nederzetting uit de Romeinse tijd te Halder, gemeente Sint-Michielsgestel*. In: Boschboom Bladeren, uitgave van Kring voor geschiedenis en heemkunde 's-Hertogenbosch "De Boschboom", nr. 29, oktober 1983.

Wijnen, K., *Vergane Glorie, maar dat gaat veranderen*, krantenartikel 17 juli 1992.

### Personen en instanties.

Brabants Historisch Informatie Centrum, 's-Hertogenbosch; Inventaris Archief Huis Haanwijk te Sint-Michielsgestel, 1393-1923 (278)

Stichting het Noord-Brabants Landschap

Collectie, familie Bink

Verzamelde stukken Haanwijk, Jef van Veldhoven

Kadaster, kadastrale kaarten

Historisch Centrum het Markiezenhof, Bergen op Zoom

Noordbrabants Museum

Nationaal Archief

Brabantcollectie, Universiteit van Tilburg

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, monumentenomschrijving



**Websites.**

[www.watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl)

[www.ahn.nl](http://www.ahn.nl)

[www.kich.nl](http://www.kich.nl)

[www.archieven.nl](http://www.archieven.nl)

[www.nationaalarchief.nl](http://www.nationaalarchief.nl)

[www.bhic.nl](http://www.bhic.nl)

[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl); [cultureelerfgoed.adlibsoft.com](http://cultureelerfgoed.adlibsoft.com)

[www.mvanoorschot.nl/nieuw\\_herlaar.htm](http://www.mvanoorschot.nl/nieuw_herlaar.htm)

[maps.live.nl](http://maps.live.nl)

[maps.google.nl](http://maps.google.nl)

[brabant.esrinl.com/chw](http://brabant.esrinl.com/chw); [atlas.brabant.nl](http://atlas.brabant.nl)

[www.ruimtelijkeplannen.nl](http://www.ruimtelijkeplannen.nl)

[www.rijksmuseum.nl/collectie](http://www.rijksmuseum.nl/collectie)

[www.historici.nl/retroboeken/nnbw](http://www.historici.nl/retroboeken/nnbw)

[www.kasteleninnederland.nl/kasteel/kasteel905.php](http://www.kasteleninnederland.nl/kasteel/kasteel905.php)

[www.grafzerkensintjan.nl/grafzerken/519/jacob-sweerts-1658](http://www.grafzerkensintjan.nl/grafzerken/519/jacob-sweerts-1658)

[www.genealogieonline.nl](http://www.genealogieonline.nl)

[www.bossche-encyclopedie.nl](http://www.bossche-encyclopedie.nl)

[www.dotkadata.com/samples](http://www.dotkadata.com/samples)

**BIJLAGEN.**

# 1. Eigendoms geschiedenis

ca. 1649 - ca.1658 Jacob Sweerts (Jacobszoon) (1587-1658) <sup>1</sup>  
 ca.1658 - ca.1665 Jacob Ferdinand Sweerts de Landas (1628-1693) <sup>2</sup>  
 1665 - 1695 Ferdinand Maarten Sweerts de Landas  
 + Gratiana Louisa Hamel Bruyninx &  
 Johan Jacob Bruyninx  
 1695 - ca.1704 Maarten Christiaan Sweerts de Landas (1629-1704) <sup>3</sup>  
 ca.1704 - 1759 Christina Clementia Sweerts de Landas (1687-1762)  
 & Marc Willem du Tour <sup>4</sup>  
 1759 - 1779 Onno Tamminga du Tour & Anna Maria Bouwens <sup>5</sup>  
 1779 - 1814 Anna Maria Bouwens (1733-1814) <sup>6</sup>

1 Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek (NNBW, <http://www.historici.nl/retro-boeken/nnbw/>): uit het huwelijk van Jacob Sweerts (Suerius, Zweerts) (1587-1658) & Johanna Lopez de Villanova (1595-1673, dochter van Sara de Landas) uit 1626 volgen: Sara (oudste kind, geboortedatum onbekend; gehuwd met Gerard Hamel Bruyninx, kinderen 1. Jacobus Johannes Hamel Bruyninx, 2. Gijsbert Christiaan Hamel Bruyninx, 3. **Ferdinand Marten Hamel Bruyninx (ookwel: Sweerts de Landas)**, 4. **Gratiana Louise Hamel Bruyninx**, 5. Christina Hamel Bruyninx), **Jacob Ferdinand (1628-1693)**, **Maarten Christiaan Sweerts de Landas (1629-1704)**, Frederik Hendrik (1634-1705), en Louis (geboortedatum onbekend); de stamboom in het BHIC, 278,111/115 noemt tevens Maria Gratiana en Marcus, beiden ongehuwd gestorven.

2 NNBW: Jacob Ferdinand, evenals zijn vader "Raedt ende Rentmeester Generael vande Bede over alle quartieren van Brabant" en na zijn huwelijk heer van Oyen; huwde: 1. in 1664 Catharina Louisa barones von Kettler van Oyen (+1679), 2. in 1682 Elisabeth barones van Els van Boelenham (+1737); uit het tweede huwelijk, o.a.: Ermgard Louisa (geb. 1687), Jacob Dirk, Isabella Maria (Margaretha) en Elisabeth (Johanna). Zie: <http://www.kasteleinnederland.nl/kasteel/kasteel905.php>; [www.grafzerkensintjan.nl/grafzerken/519/jacob-sweerts-1658](http://www.grafzerkensintjan.nl/grafzerken/519/jacob-sweerts-1658).

3 NNBW: Maarten Christiaan Sweerts de Landas (1629-1704), gehuwd met Clementia Geertruid van Els tot Boedelham (+1731); zij krijgen 5 kinderen: Ermgard Gratiana (1685-1754), Christina Clementia (1687-1762), Johanna Martina Geertruy (1688-1744), Jacoba Theodora (1693-1743) en Jacob Dirk (1694-1758). Maarten Christiaan werd hoofdschout van Kempenland en kocht in 1672 de vrije heerlijkheid Oirschot en Best.

4 Uit het huwelijk met Mark Willem baron Du Tour (1687-1743) volgen (o.a.): David Constantijn (1713-1785), Gerrit Maarten (1715-1788), Wilhelmina Duca Ermengarde (1716-1788), Wilhelmina Clementine (1723-1785) en Onno Tamminga (1724-1779). Zie: <http://www.genealogieonline.nl>; Taxandria vol. 6, pag. 214.

5 Sasse van Ysselt, 1911-1914; op: [http://www.bossche-encyclopedie.nl/\\_index.htm](http://www.bossche-encyclopedie.nl/_index.htm).

6 Uit het huwelijk tussen Onno Tamminga (1724-1779) en Anna Maria Bouwens (1733-1814) uit 1750 volgen: Wilhelmina Christine Clementine (1757-1774, in 1773 gehuwd met Christiaan van Beresteijn (1744-1800)), Sara C.J. (in 1778 gehuwd met Adolph L.W. van Sayn Wittgenstein Berlenburg) en Cornelia Elisabeth (1760-1838, in 1778 gehuwd met 1. Charles Auguste Paul Louis de Senarclens de Grancy (1757-1804) en 2. Peter Steven le Boi-

1814 - 1838 Cornelia Elisabeth du Tour & Charles de Senarclens de Grancy <sup>7</sup>  
 1838 - 1868 Henri Frédéric de Senarclens de Grancy <sup>8</sup>  
 1868 - 1926 Guillaume Jules Antoine de Senarclens de Grancy <sup>9</sup>  
 1926 - 1958 Berthe Louise Elise de Senarclens de Grancy (1890-1958) & Nicolaas Johannes Bink (1897-1980) <sup>10</sup>  
 1958 - 1980 Nicolaas Johannes Bink  
 & Judith Bethlémine Charlotte s'Jacob (1905-1986)  
 1980 - 1984 Berthe Catharina Bink + Guillaume Nicolaas Bink <sup>11</sup>  
 1984 - nu Stichting Noord-Brabants Landschap

teaux). Zie: <http://www.genealogieonline.nl>. Uit het huwelijk van Cornelia Elisabeth du Tour en Charles de Senarclens de Grancy volgen: Jeanne O. (in 1804 gehuwd met Jan C. du Tour), Onno Adolph Marc Willem (1780-1836), Louis Jacques Ernest Constant (1782). Onno wordt in 1809 aangewezen als enige erfgenaam van Cornelia (BHIC, 5121.D279), maar hij overlijdt eerder dan haar.

7 Cornelia Elisabeth du Tour, weduwe van Charles de Senarclens de Grancy woont samen met haar zonen Onno en Louis op Haanwijk, nadat Adolph L.W. van Sayn Wittgenstein Berlenburg namens de andere erfgenamen afstand van de erfenis van Anna Maria Bouwens had gedaan (akte uit 1803, BHIC, 278-53). Onno Adolph Marc Willem (1780-1836) is in 1811 getrouwd met Frédérique Wilhelmina barones van der Duijn (1791-1843), en draagt waarschijnlijk zorg voor het beheer van Haanwijk. Onno en Frédérique krijgen drie kinderen: Henri Frederik (1812-1868), Suzette Elise Charlotte (1814-1876) en Charles Pierre (1815-1878).

8 Henri Frederik (Hendrik) baron de Senarclens de Grancy (1812-1868) huwt Louisa Sophia Berail (1819); zij krijgen Henri Adolf G.F. (1845-1864), Louisa Henriëtte Frederique Sussette Charlotte (1844-1893, gehuwd in 1869 met Hendrik Willem Jan Bosch (1844-1886)) en Guillaume Jules Antoine (1856-1926).

9 Guillaume huwt Bertha Hermance Jeanne Schérer (1851-1926), waaruit volgen: Bertha Louise Elise (1890-1958), Henriëtte Frederique (1893, gehuwd met J.W.G. van Andel) en Guillette Susette (1894). Overlijden Guillaume, zie o.a. Tilburgse Courant 2 februari 1926.

10 Tussen 1901 en 1913 woont de familie te Vught en wordt Haanwijk niet bewoond. Berthe Louise Elise promoveert in 1917 tot doctor in de rechtswetenschap en verhuist in 1921 naar Rotterdam en trouwt in 1920 met Nicolaas Johannes Bink, die in 1920 eveneens promoveerde in dat vakgebied. BHIC: "In 1971 gaat hij met zijn vrouw wonen in het Vaantje, een oud veerhuis, dat tot het landgoed behoort en in 1967 gerestaureerd is."

11 Berthe Catharina Bink (1924-2005), ookwel 'Pluisje' genoemd, bewoont Haanwijk vanaf de jaren '50 met zoon Bert N.F. Bink.



## 2. Uittreksel Monumentenregister



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap



**Complexnummer: 515220**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnaam:  
Haanwijk

Aantal complexonderdelen: 6  
Monumentnummers van complexonderdelen:  
515221, 515222, 515223, 515224, 515225, 515226

Gemeente:  
Sint-Michielsgestel

Provincie:  
Noord-Brabant

Hoofdadres van hoofdobject:  
Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Complexomschrijving:  
Omschrijving complex

De buitenplaats Haanwijk ligt in het buitengebied ten noordwesten van Sint-Michielsgestel op de noordoever van de Dommel en bestaat uit een in oorsprong 17e eeuwse huis met bijgebouwen te midden van weil- en akkerland; de parkaanleg, 18e eeuwse en later, bestaat uit een wandelbos rond een weiland, de moestuin en enkele rechte lanen, waaronder de oprijlaan, die zuidwaarts naar de Dommel loopt en via een brug de buitenplaats met het gehucht Halder verbindt; het complex heeft een sterk agrarisch karakter; naast het huis en de bijgebouwen zijn er nog een kleine orangerie, een bakhuisje, tuinmuren en een boerderij met schuur; het complex wordt omringd door agrarisch gebied en in het zuiden door de Dommel begrensd. Het complex bestaat uit: HOOFDGEBOUW HUIS HAANWIJK (1), DIENSTGEBOUWEN, STAL en MUREN (2), PARKAANLEG (3), ORANJERIE met MUREN (4), BOERDERIJ met SCHUUR (5) en BAKHUISJE (6).

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex alsmede de aanduiding der onderdelen aangegeven.

Binnen het complexgebied zijn de volgende onderdelen niet beschermenswaard: de nieuwe schuur ten zuiden van het bakhuisje, het nieuwe inrijhek ten zuiden van het huis met aansluitende lage muurtjes en het nieuwe woonhuis aan de westzijde van het zuidelijke dienstgebouw (Haanwijk nr. 2).

Waardering

De buitenplaats Haanwijk is van algemeen cultuurhistorisch belang vanwege de ouderdom, de fraaie en ongestoorde landschappelijke ligging in het Dommeldal; markant is de wandeling (gedeeltelijk op een dijkje) rond het ten noordwesten van het huis gelegen weiland; verder is de muur op de binnenplaats van



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

een bijzondere architectuur.

**Monumentnummer: 515221**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer: 515220  
Complexnaam: Haanwijk

Gemeente: Sint-Michielsgestel  
Provincie: Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Kadastrale gemeente: Sint-Michielsgestel  
Sectie: M Kad.object: 238 App: Grondperceel:

Omschrijving:

Omschrijving onderdeel 1

HOOFDGEBOUW HUIS HAANWIJK, in oorsprong XVII; bakstenen gebouw op rechthoekige plattegrond onder schilddak met lelen gedekt; twee bouwlagen van vijf travéeën met zeslichtvensters; in de 19e eeuw is het westelijk deel van het huis afgebroken, waarbij het bouwvolume met ong. een derde verkleind is; hier is nu een serre-achtige uitbouw van één laag met afgeschuinde hoeken onder plat dak; op westpunt van het dak een zeskante dakruiter met ui-vormige bekroning en op de oostelijke punt een forse schoorsteen. Door het afbreken van een deel van het huis is de voorgevel (op het zuiden) niet exact symmetrisch; geblokte ingangsomlijsting.

Waardering

HOOFDGEBOUW HUIS HAANWIJK van algemeen belang \_ vanwege de ouderdom \_ vanwege de stoere architectuur.

Hoofdcategorie: Kastelen, landh., parken ed Subcategorie: Kasteel, buitenplaats Oorspronkelijke functie: Landhuis



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

**Monumentnummer: 515222**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)

T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer: 515220  
Complexnaam: Haanwijk

Gemeente: Sint-Michielsgestel  
Provincie: Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Bij Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Kadastrale gemeente: Sint-Michielsgestel  
Sectie: M  
Kad.object: 238  
App:  
Grondperceel:

Omschrijving:

Omschrijving onderdeel 2

DIENSTGEBOUWEN, STAL en MUREN, XVII-XIX; direct ten westen van en gedeeltelijk in aansluiting op het huis twee evenwijdige lange gebouwen, die door een hoge noord-zuidmuur verbonden zijn, zodat een binnenplaats gevormd wordt; deze heeft geen oorspronkelijke verharding c.q. bestrating; aan de westzijde van de hoge muur is de massa van de noordelijke dienstgebouwen een stukje doorgetrokken; de dienstgebouwen (oorspronkelijk met woningen, stallen en koetsruimte) zijn voor een deel sterk gewijzigd, c.q. opnieuw opgebouwd; de bijna 5 m. hoge muur van baksteen bestaat uit 5 traveeën gescheiden door pilasters; tussen de pilasters verdiepte muurvakken met nogmaals twee ondiepe nissen boven elkaar; in middelste travee een ronde poort zonder deuren; ezelsrug als afdekking; dienstgebouwen onder zadeldaken met grijze pannen; oude muurdelen met zelfde nissen als muur; onregelmatige gevel- en raamindelingen. Ten zuidwesten van het hoofdgebouw een in oorsprong 18de-eeuws stal gebouw onder met grijze pannen gedekt zadeldak die in de NW-hoek de binnenplaats afsluit en met de lange zuidzijde het voorplein afbakt. Deze bakstenen stal werd in 1944 weer opgetrokken na in de oorlog voor een deel te zijn verwoest. Aan weerszijden van de 19de-eeuwse aanbouw (keuken) aan de achterzijde van het huis een 19de-eeuwse bakstenen muur onder ezelsrug die deze aanbouw aan de westzijde met de dienstgebouwen en aan de oostzijde met de moestuinmuur verbindt.

Waardering

DIENSTGEBOUWEN, STAL en MUREN van algemeen belang \_vanwege de ouderdom \_ vanwege de

architectuur en oorspronkelijkheid van de muur tussen de dienstgebouwen \_ vanwege de uniciteit van de muur tussen de dienstgebouwen

Hoofdcategorie: Kastelen, landh., parken ed  
Subcategorie: Bijgebouwen kastelen enz.  
Oorspronkelijke functie: Bijgebouw





Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

# Monumentnummer: 515223

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer:  
515220

Complexnaam:  
Haanwijk

Gemeente:  
Sint-Michielsgestel

Provincie:  
Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Bij Haanwijk 1

5271 VG Sint-Michielsgestel

| Kadastrale gemeente: | Sectie: | Kad.object: | App: | Grondperceel: |
|----------------------|---------|-------------|------|---------------|
| Sint-Michielsgestel  | M       | 69          |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 94          |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 138         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 139         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 141         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 142         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 174         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 238         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 239         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 277         |      |               |
| Sint-Michielsgestel  | M       | 278         |      |               |

## Omschrijving:

### Omschrijving onderdeel 3:

PARKAANLEG, bestaande uit a. voorplein met oprijlaan b. wandelbos c. moestuin d. lanen en wegen e. weilanden en akkers

ad a.: het voorplein voor het huis (= zuidzijde) heeft een puinverharding; aansluitend een bomenplein met ong. 25 knotlinden, XVIII; het geheel wordt ingekaderd door het huis, een nieuwe schuur (westzijde), de moestuinmuur (oostzijde) en een nieuwe lage muur met dito inrijhek (zuidzijde); hier begint de oprijlaan, die in de middenas van het huis naar het zuiden loopt tot aan de Dommel; enkele rijen platanen, puinverharding, XIX, tracée wellicht ouder. ad b.: ten noordwesten van het huis ligt een lichtglooiend

weiland omzoomd door houtsingels en het wandelbos, XIX of ouder, waarin een rondwandeling op lage dijkjes; in het bos enkele korte stukken oude laan van beuk en elk. ad c.: de moestuin ligt direct ten oosten van het huis en is aan de west- en noordzijde ommuurd (zie onder 4); de andere zijden worden begrensd door singels met een sloot als scheiding met de weilanden; midden in de moestuin een kleine ovale vijver; tussen de vijver en het voorplein restanten van een beukenberceau. ad d.: naast de oprijlaan is er een oud recht laantracée, dat naar het westen loopt, tot aan de Dommel; geen regelmatige laanbeplanting; puin- en zandverharding; verder enkele oude stukken beuken- en eikenlaan in het wandelbos, zonder duidelijk patroon, begin of einde. Door een deel van het beschermde complex loopt de openbare asfaltweg Haanwijk, vanuit het oosten komend en naar het noorden afbuigend; dit laatste deel heeft aan weerszijden een beplanting met suikeresdoorns; in de oksel van deze weg, dit is ten noorden van het huis, ligt een akker, die omzoomd is door een brede houtsingel, waarvan de noordelijke tak een oude smalle eikenlaan heeft. ad e.: als buffergebieden zijn de weilanden ten westen en oosten van de oprijlaan, alsmede de genoemde akker opgenomen in het beschermde complex.

## Waardering:

PARKAANLEG van algemeen belang \_vanwege de ouderdom \_vanwege de landschappelijk -visuele waarden \_als wezenlijk onderdeel van de historische buitenplaats

Hoofdcategorie:  
Kastelen, landh., parken ed

Subcategorie:  
Tuin, park en plantsoen

Oorspronkelijke functie:  
Historische aanleg



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

#### Monumentnummer: 515224

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer: 515220  
Complexnaam: Haanwijk

Gemeente: Sint-Michielsgestel  
Provincie: Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Bij Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Kadastrale gemeente: Sint-Michielsgestel  
Sectie: M  
Kad.object: 238  
App:  
Grondperceel:

#### Omschrijving:

##### Omschrijving onderdeel

ORANJERIE met MUREN, XVIII-XIX; de moestuin is aan de west- en noordkant ommuurd; de westmuur is hoofdzakelijk met ijsselsteentjes opgetrokken; ezelsrug en om de paar meter een pijler van dezelfde baksteen; deze muur scheidt het voorplein van de moestuin; de noordmuur scheidt de moestuin van de openbare weg Haanwijk; deze muur is iets hoger dan de westmuur en wellicht ook ouder; verschillende soorten baksteen; deels met ezelsrug, deels met platte rollaag; op onregelmatige afstand pijlers; twee brede muurnissen; tegen de muur aangebouwd is de kleine, in verhouding hoge oranjerie; blokvormig bakstenen gebouwtje onder zadeldak met grijze pannen; twee hoge meerruitsramen. Aan de westzijde van de muur pal tegen het huis een tegen de muur gebouwde in oorsprong 18de-eeuwse werkplaats en kolenhok onder met grijze pannen gedekt zadeldak.

##### Waardering

ORANJERIE met MUREN van algemeen belang \_vanwege de ouderdom \_ als wezenlijke functionele en historische onderdelen van de moestuin.



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

#### Monumentnummer: 515225

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer: 515220  
Complexnaam: Haanwijk

Gemeente: Sint-Michielsgestel  
Provincie: Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Bij Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Kadastrale gemeente: Sint-Michielsgestel  
Sectie: M  
Kad.object: 277  
App:  
Grondperceel:

#### Omschrijving:

##### Omschrijving onderdeel 5:

BOERDERIJ met SCHUUR, in oorsprong XIXa of ouder, recent geheel opnieuw opgebouwd; ten noordwesten van het huis naast de buitenbocht van Haanwijk; boerderij van baksteen onder afgewolfd rietkap, langs onderrand enkele rijen grijze pannen; voorgevel met meerruitsramen en deur; schuur onder schildak met rode pannen; oostgevel met horizontale houten delen bekleed; de schuur heeft nog originele gebinten, de boerderij niet.

##### Waardering:

BOERDERIJ met SCHUUR van algemeen belang \_vanwege de ouderdom \_ als wezenlijk historisch onderdeel van het complex



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap

**Monumentnummer: 515226**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
[www.cultureelerfgoed.nl](http://www.cultureelerfgoed.nl)  
T 033 421 74 21  
F 033 421 77 99  
E [info@cultureelerfgoed.nl](mailto:info@cultureelerfgoed.nl)

Status : Beschermd  
Aanwijzingsbesluit : 21-05-2002  
Inschrijving register : 03-09-2002  
Kadaster deel/nummer : 16442/49

Complexnummer: 515220  
Complexnaam: Haanwijk

Gemeente: Sint-Michielsgestel  
Provincie: Noord-Brabant

Plaatselijke aanduiding:  
Bij Haanwijk 1 5271 VG Sint-Michielsgestel

Kadastrale gemeente: Sint-Michielsgestel  
Sectie: M  
Kad.object: 278  
App:  
Grondperceel:

*Omschrijving:*

**Omschrijving onderdeel 6:**

BAKHUISJE, XIX; ten westen van de dienstgebouwen; klein bakstenen gebouwtje onder zadeldak met grijze pannen en schoorsteen; recent geheel herbouwd

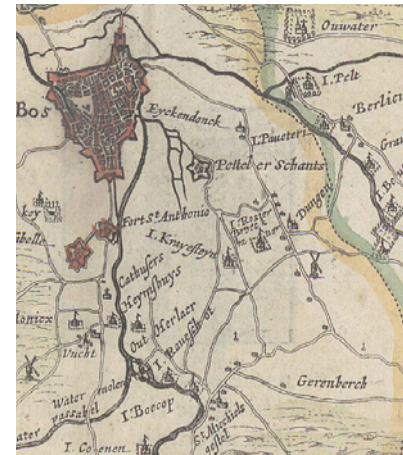
Waardering: BAKHUISJE van algemeen belang \_vanwege de ouderdom \_als wezenlijk historisch-functioneel onderdeel van het complex



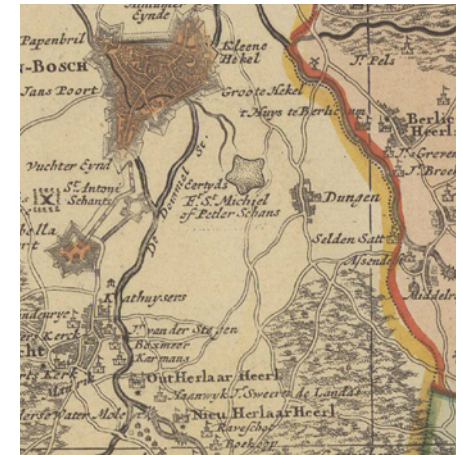
### 3. Historische afbeeldingen



Uitsnede uit een kaart van het beleg van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik in 1629. Boven: S. Saverij; onder: J. Prempart (Bron: [www.rijksmuseum.nl/collectie](http://www.rijksmuseum.nl/collectie)).



Uitsnede van kaart 'Accuratissima ditionis Sylvae-Ducensis Tabula', H. Hondius, 1636. Haanwijk wordt niet vermeld; Oud-Herlaar en Raveschot wel. (Bron: BHIC).



Uitsnede van een kaart van de Meierij van 's-Hertogenbosch, uitgegeven bij Nicolaas Visscher, ca. 1675-1700. Haanwijk wordt tussen 'Out Herlaar Heerl.' en 'Nieu Herlaar Heerl.' vermeld met de toevoeging 'Jr. Sweerts de Landas'. (Bron: BHIC, 343.33).



Uitsnede van een kaart van de belegering van 's-Hertogenbosch in 1629. (Bron: BHIC).





Uitsnede van 'Caarte en affbeldinge van Oudt Herlaar gelegen In de Mayerije en digt bij de Stadt van 's-Hertogenbosch Toebehoerende Syn Hooghvorstelyke Doorlugtigheyt den Heer Carel Hertogh van Sultzbagh Marquis van Bergen op den Zoom', opgemeten door P.J. Adan in 1736. Rechts is de grens met Haanwijk aangeduid met de woorden 'd'Heer Du Tour', en staat 't Vaantje aangegeven. (Bron: BHIC).



**Uitsnede van een (anonieme) kaart van het gebied tussen Grave en Capelle met de inundaties van 's-Hertogenbosch en Heusden en alle overige defensieve maatregelen in de jaren 1746 en 1747. (Bron: BHIC).**



Uitsnede van een kaart van de Baronie van Boxtel door H. Verhees, ca. 1785. (Bron: BHIC).



Mijn Heer

Al soo ick Een tijt lanck geincomodeert ben geweest met een quaet been, En daer om ja de stadt heb moet Blijve soo zijnder quaijse mense van dieve geweest die drie swaere pijpe van de fontijn daer de soerse van water door quam met groot gewelt vult de Aerden gebroecke En plancke van het orange huijs gebroecke <sup>van deze weeck</sup> soo verzoecke het selve te laete publiceere die sulck Aen wijsinge konne doen sal vijftigh Gulde geven voor haer ende naem sal geswege worde waer mee sult obligere

Mijn Heer Ed. dienaar van Landas  
Bos den ii februwarij 1725

Brief aan de secretaris van Sint-Michielsgestel. "Al soo ick een tijd lanck geincomodeert ben geweest met een quaet been, en daarom in de stadt heb moet blijve, soo zijn der quaijse mense van dieve geweest die drie swaere pijpe van de fontijn daer de soerse [bron] van water door quam met groot gewelt vult de aerden gebroecke. En plancke van het orange huijs gebroecke (van deze weeck) soo verzoecke het selve te laete publiceere die sulck aen wijsinge konne doen sal vijftigh Gulde geven worde voor haer ende naem sal geswege worde waer mee sult obligere. Mijn Heer, u Ed. dienaar C.C. [...] Sweertz de Landas. Bos den ii februwarij 1725." (Bron: BHIC, inv.nr. 5121.D411).



Uitsnede van 'Kaarte figuratief van Geertruydenberg, Breda, Klundert, Steenbergen, en Bergen op den Zoom' nummer 8 van 8, in 1744 gemaakt door Le Fèvre en O.T. du Tour, m.m.v. C. Draack, o.l.v. J.C. Draack, kopie uit 1748. (Bron: BHIC).



Uitsnede van kaart die in 1801 door C.R.T. Kraaijenhof werd vervaardigd voor een studie naar de mogelijkheden voor een kanaal tussen 's-Hertogenbosch en Eindhoven. (Bron: BHIC, inv. nr. VuDoc.0468).





Uitsnede topografisch-militaire kaart, net-tekening, 1838. 1865. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart, net-tekening, 1850-1864. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1900. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1910. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire veldminuut, 1838, bijgewerkt tot ca. 1865. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1868. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1919. (Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografisch-militaire kaart 608, 1928. (Bron: watwaswaar.nl).

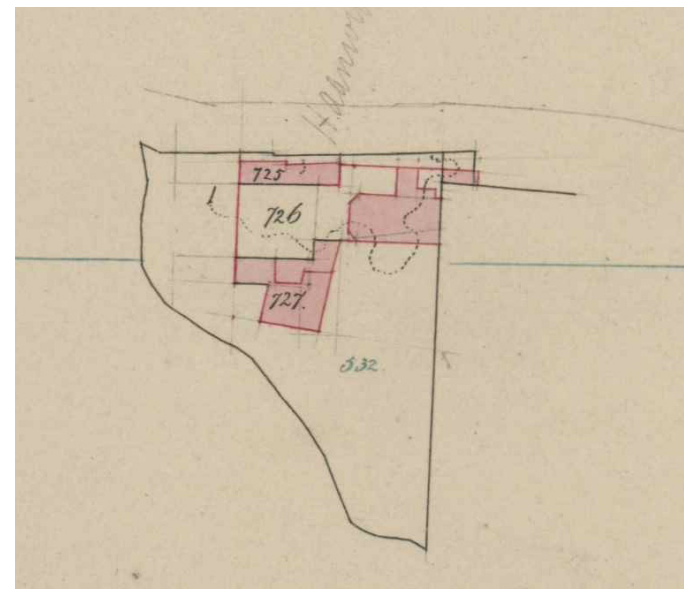




Uitsnede topografische kaart 45D, 1956.  
(Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografische kaart 45D, 1967.  
(Bron: watwaswaar.nl).



Kadastrale hulp-  
kaart, maart 1883.  
(Bron: Kadaster).



Uitsnede topografische kaart 45D, 1978.  
(Bron: watwaswaar.nl).



Uitsnede topografische kaart 45D, 1988.  
(Bron: watwaswaar.nl).



Kadastrale hulp-  
kaart, augustus  
1915.  
(Bron: Kadaster).



^ Loodrechte luchtfoto's RAF, run 62, nr. (06) 4007 t/m 4009. (Bron: Speciale Collecties Wageningen Universiteit; [www.dotkadata.com/samples](http://www.dotkadata.com/samples)).



^ > Loodrechte luchtfoto's RAF, run 19, nr. (07) 4043 t/m 4045. (Bron: Speciale Collecties Wageningen Universiteit; [www.dotkadata.com/samples](http://www.dotkadata.com/samples)).







Bebouwing aan de Venstraat, ongedateerd. (Bron: BHIC; Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische Atlas; chw.brabant.nl)



Boom op de binnenplaats, ca. 1980. (Bron: BHIC).



Werkzaamheden in de boomgaard achter de vijver, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



Bouw van de kas in de tuin, ongedateerd, ca. 1940 (2x). (Bron: part. coll. fam. Bink).

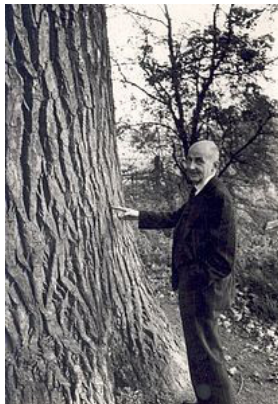


Foto van burgemeester Roelofs bij destijds dikste populier van Brabant, in 1986 gekapt, ca. 1943. (Bron: BHIC).



Foto van de dikke populier, vanuit het zuiden, ongedateerd. (Bron: BHIC).



Dikke populier vanuit het zuidoosten, ca. 1937. (Bron: BHIC).



De bebouwing aan de nog onverharde Venstraat. (Bron: BHIC).



Bomen buiten de voorpoort, ca. 1980. (Bron: BHIC).



Dikke populier met daarachter de platanenlaan, ca. 1980. (Bron: BHIC).



Broeibak in moestuin met op de achtergrond leifruit tegen een houten schutting. Direct achter de schutting staan fruitbomen. (Bron: part. coll. fam. Bink).





De vijver met relatief lage beplanting rondom en uitzicht vanaf de kade op de beemden richting Nieuw-Herlaar, ca. 1918-1920. (Bron: part. coll. fam. Bink).



De berceau, waarbij nog veel bomen dicht op elkaar staan, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



De vervallen muur en het recht uitgelijnde pad naar de oranjerie. (Bron: part. coll. fam. Bink).



De opgeknapte muur met border, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



Fruittbomen in de tuin en tuinvaas met een yucca, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



Zitgelegenheid tegen de muur tussen twee borders, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



Gazon met rozenperken in rijen, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



^ Bloemrijke borders, ongedateerd. (Bron: part. coll. fam. Bink).



^ Zicht over de vijver richting de naaldbomengroep naast de oranjerie, ongedateerd. Op de voorgrond staan rodo-dendrons. (Bron: part. coll. fam. Bink).

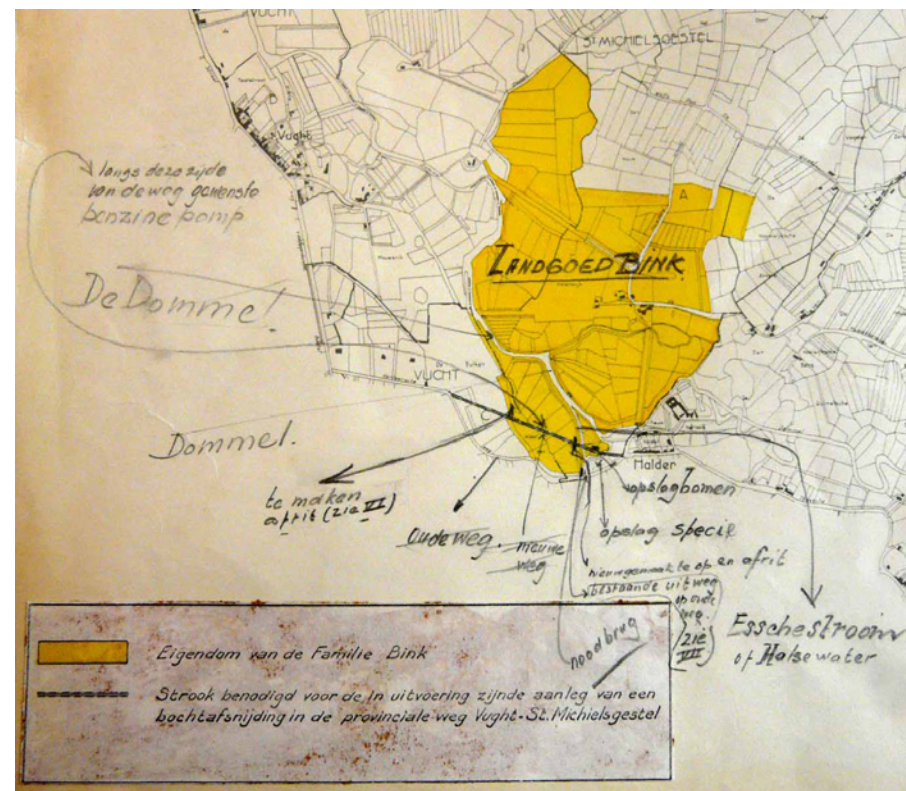
< Zicht over de vijver richting de sequoia, ongedateerd. Op de voorgrond staan rodo-dendrons, daarachter een naaldboom. (Bron: part. coll. fam. Bink).

< Rozenboog ter hoogte van de oranjerie, ca. 1925. (Bron: part. coll. fam. Bink).





Voorplein met knotlinden (2x), zuidwesthoek (2x), het bakhuisje (2x) en straatzijde vanuit noordwesten, ongedateerd - vermoedelijk ca. 1980. (Bron: BHIC).



Kaart bij proces van de ruilverkaveling 'Bossche Broek', ca. 1967. (Bron: BHIC; kopie Jef van Veldhoven).





Kadastrale minuutkaart, 1832. Het eigendom van O.A.M.W. de Senarclens de Grancy binnen dit kadastrale blad is in geel aangegeven; buiten dit blad had hij nog meer bezittingen, met name in sectie E1 en F1. (Bron ondergrond: watwaswaar.nl).



Luchtfoto vanuit het zuidwesten, door Slagboom & Peeters, 1988. Rechts van het huis staat een antennemast en tegen het huis is een pergola aanwezig. Langs de muur loopt een pad, dat ter hoogte van het einde van de berceau afbuigt richting vijver. (Bron: Brabants Historisch Informatie Centrum; www.bhic.nl)



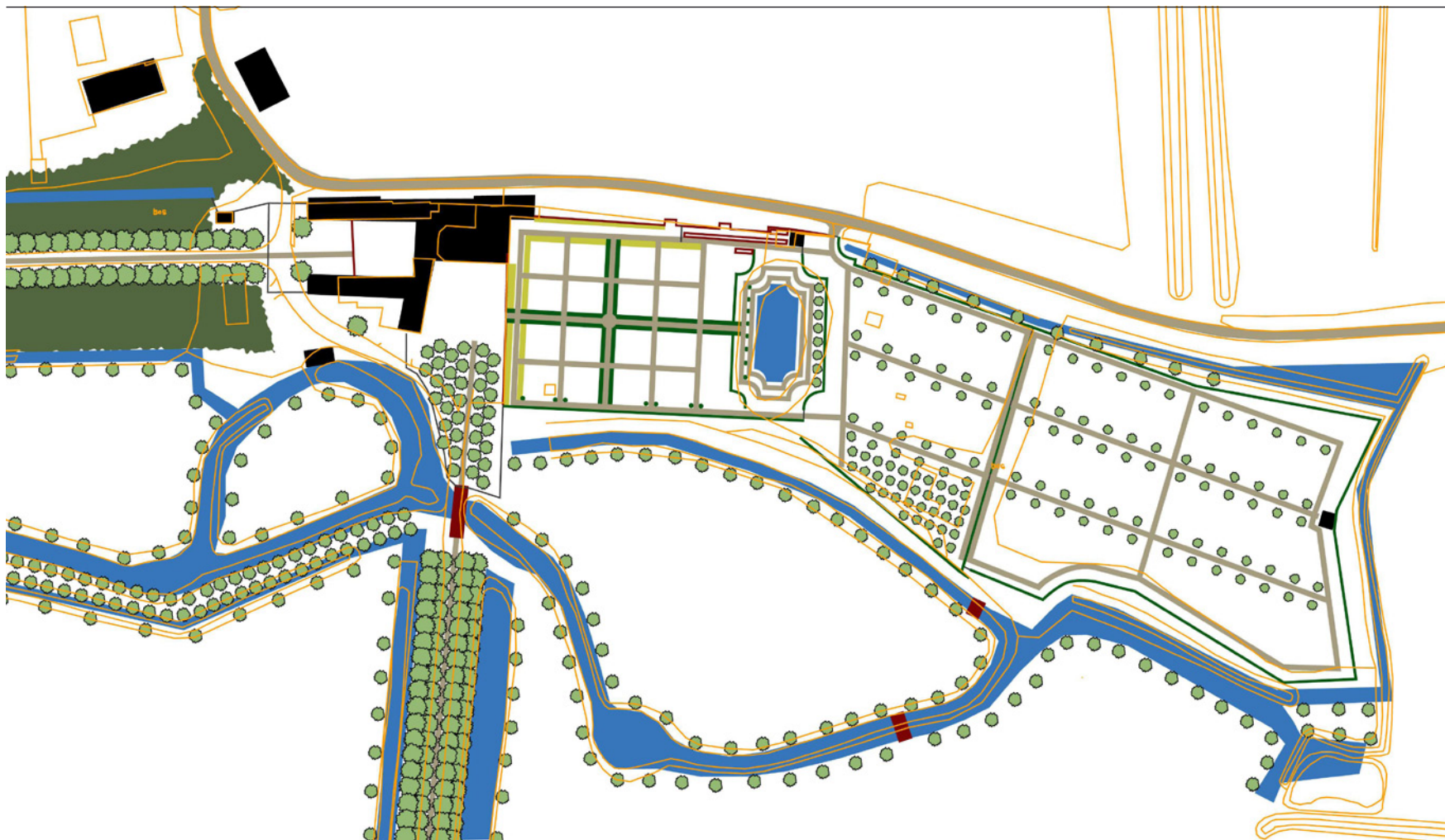
Foto van het huis, ca. 1936. (Bron: BHIC).



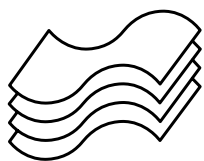
Foto van de voorpoort, ca. 1937. (Bron: BHIC).







**SB4**



**BUREAU VOOR HISTORISCHE  
TUINEN, PARKEN EN LANDSCHAPPEN**

Costerweg 1 N

6702 AA Wageningen

Tel. 0317-424167

Fax. 0317-411752